

A kvarkanyag vizsgálata nehéz kvarkokkal a CERN LHC **ALICE** kísérletében

Varga Zoltán, Vértesi Róbert

vertesi.robert@wigner.hu

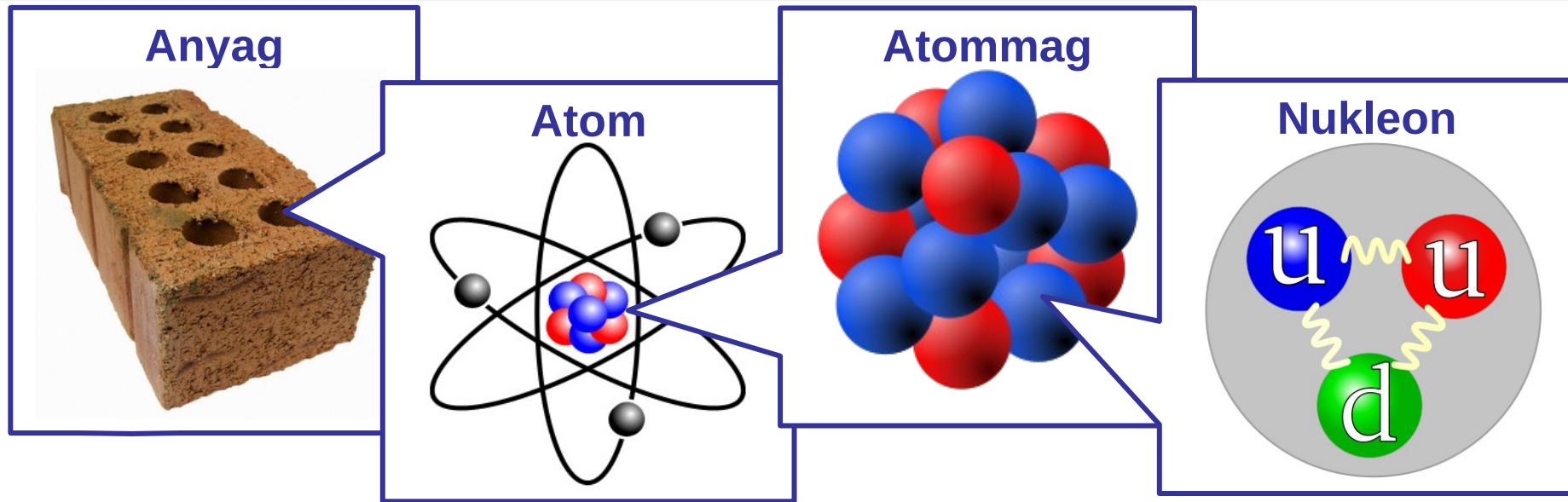
Wigner Fizikai Kutatóközpont
Részecske- és Magfizikai Intézete

ALICE-Budapest csoport
<http://alice.wigner.hu>

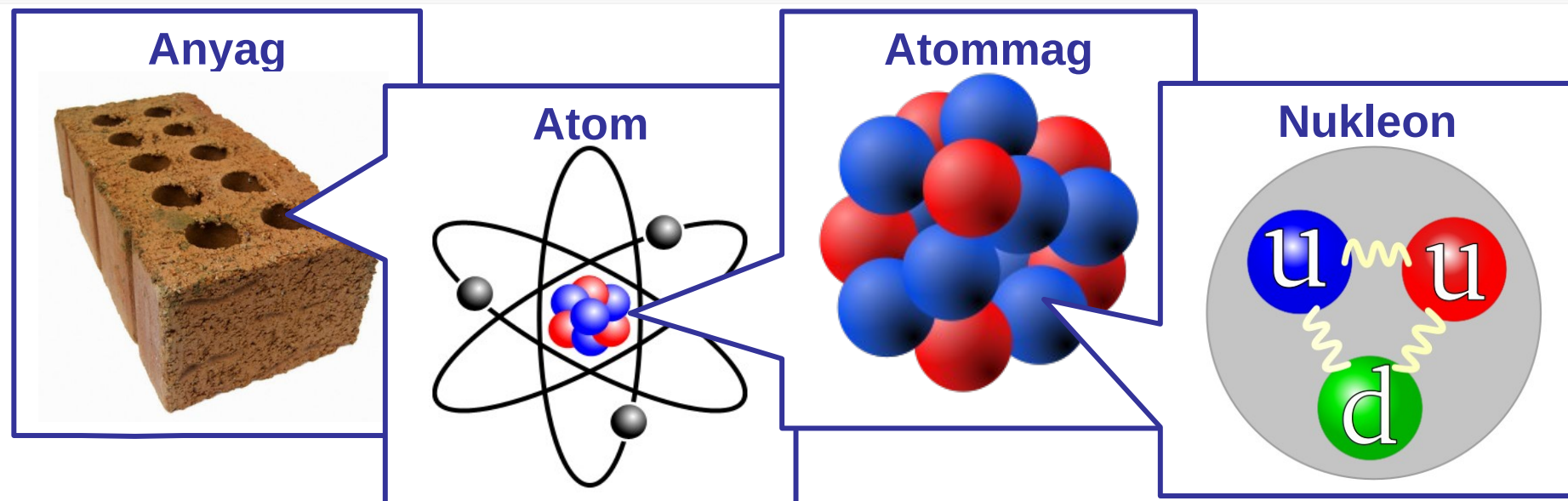
ALICE

Világunk építőkövei

- **Kvarkok**: az atommag elemi részecskéi
- **Gluonok**: A magot összetartó **erős kölcsönhatás** közvetítői
- **Kvarkbezárás**: nincs magányos kvark! Hadronokat alkotnak
- **Kvantumszín dinamika**: az erős kölcsönhatás elmélete
  - A kvarkbezárás tartományát analitikusan nem tudjuk számolni!

Világunk építőkövei

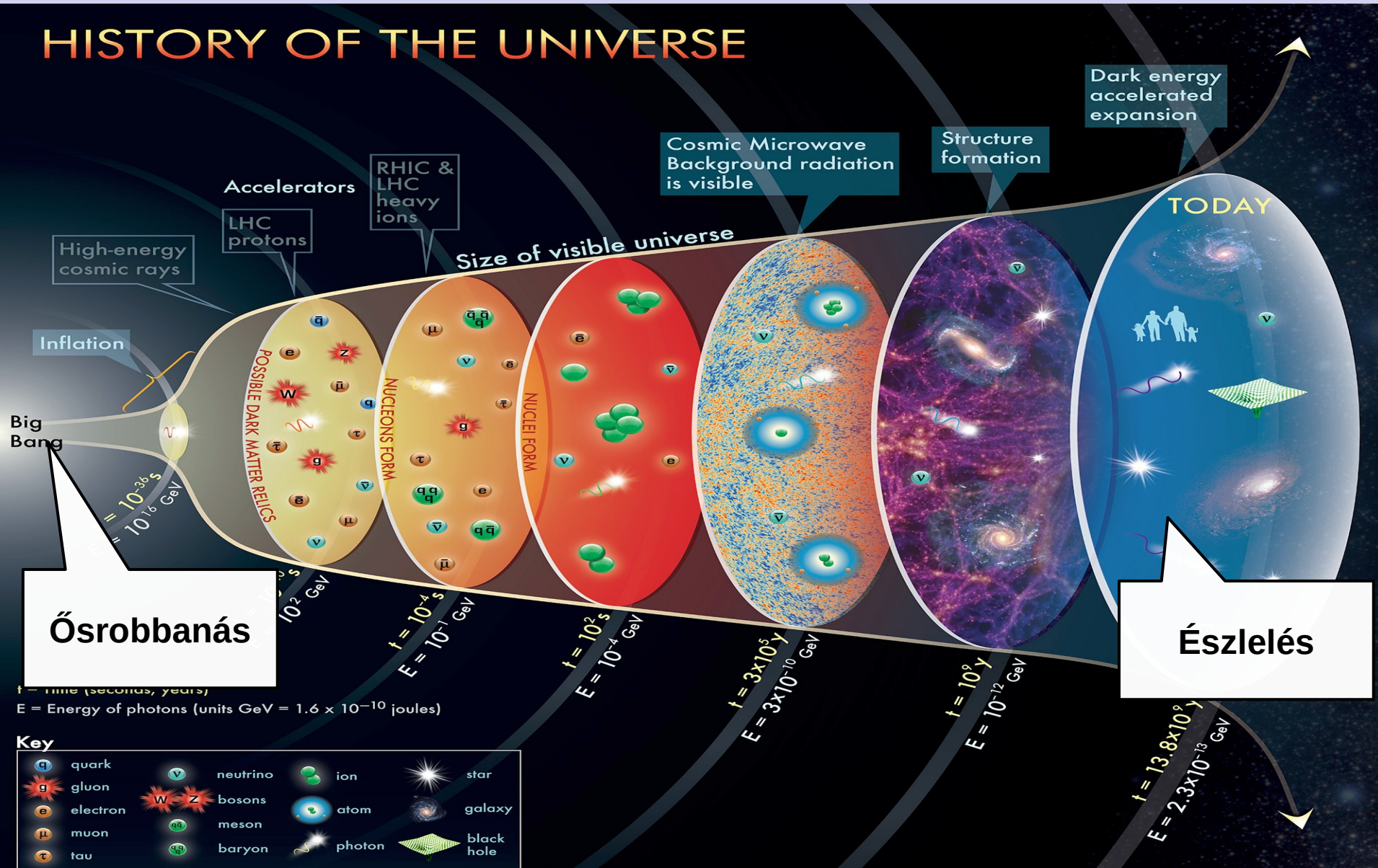

- **Kvarkok**: az atommag elemi részecskéi
- **Gluonok**: A magot összetartó **erős kölcsönhatás** közvetítői
- **Kvarkbezárás**: nincs magányos kvark! Hadronokat alkotnak
- **Kvantumszín dinamika**: az erős kölcsönhatás elmélete
  - A kvarkbezárás tartományát analitikusan nem tudjuk számolni!

Hogyan tudhatunk meg többet róluk?

A kezdet: "nagy bummm"

HISTORY OF THE UNIVERSE

Ősrobbanás

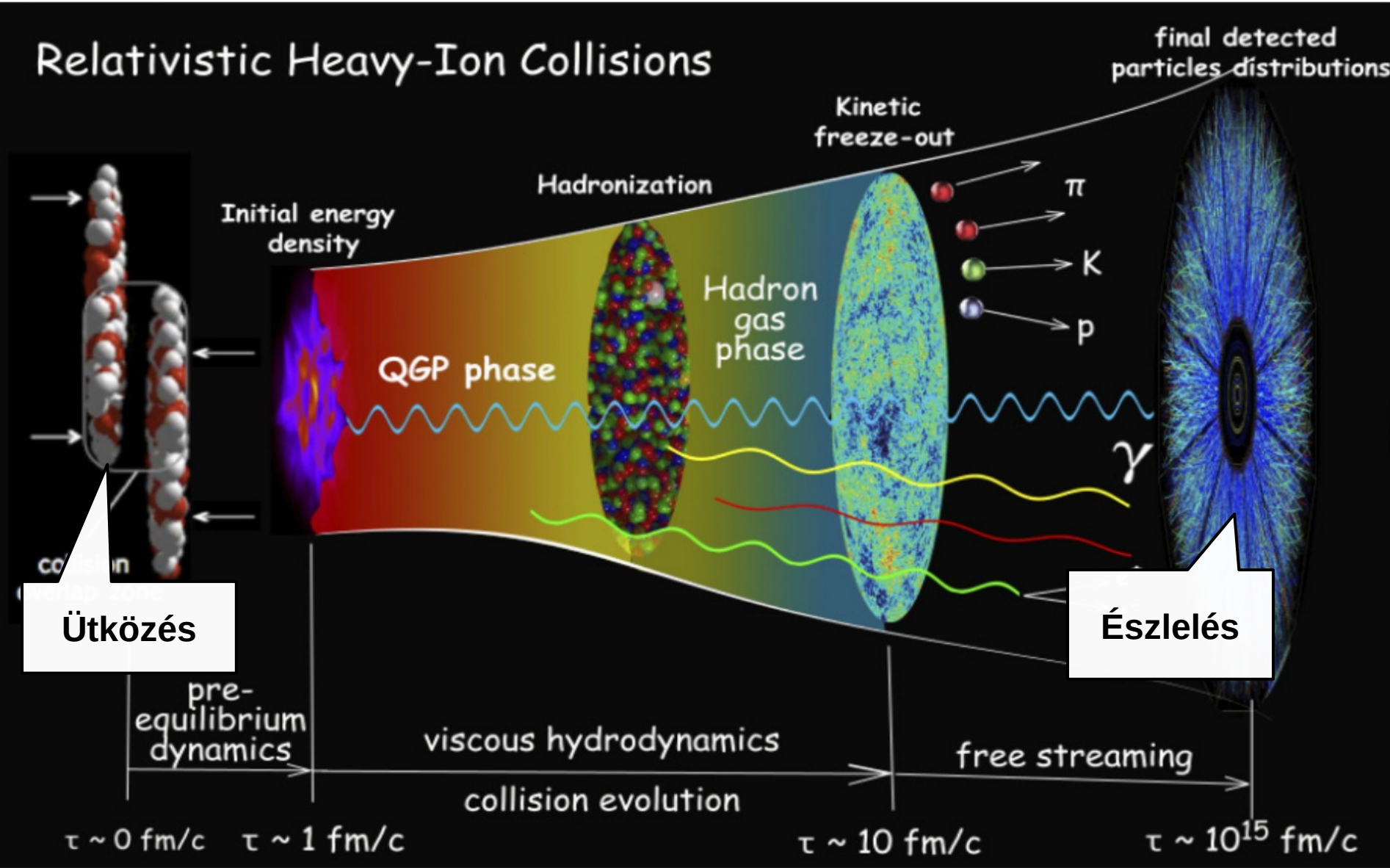
Észlelés

t = time (seconds, years)
E = Energy of photons (units GeV = 1.6 x 10⁻¹⁰ joules)

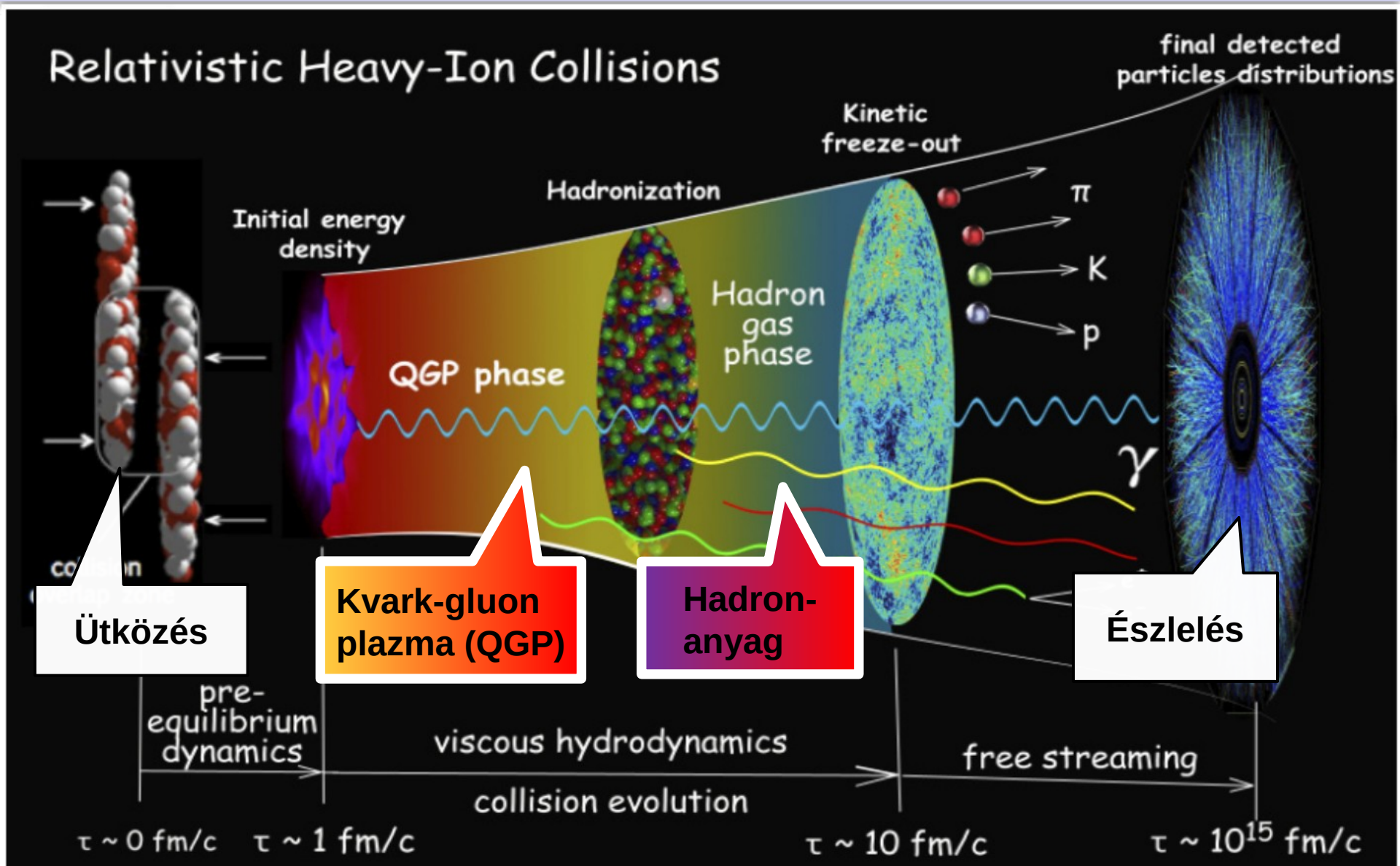
The concept for the above figure originated in a 1986 paper by Michael Turner.

Nehézion-ütközések: "kis bumm"

Relativistic Heavy-Ion Collisions

Nehézion-ütközések: "kis bumm"

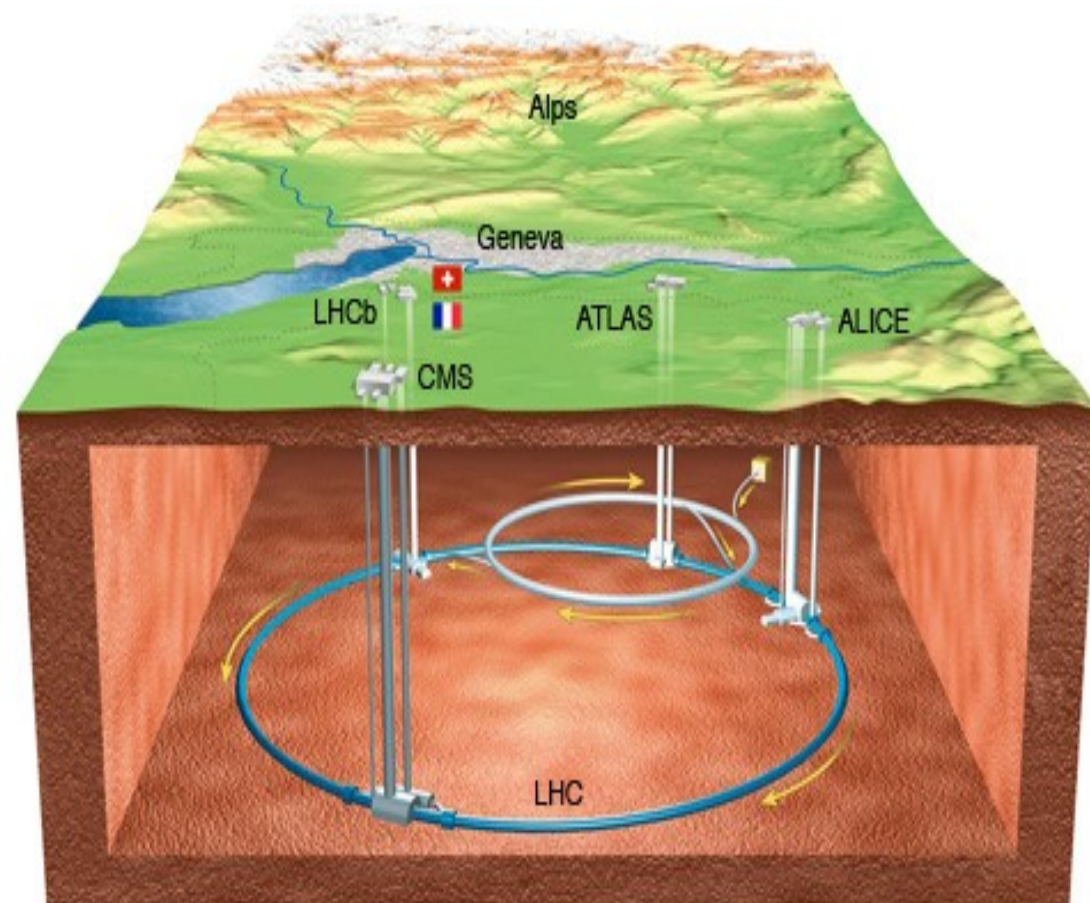

A Nagy Hadronütköztető (LHC)

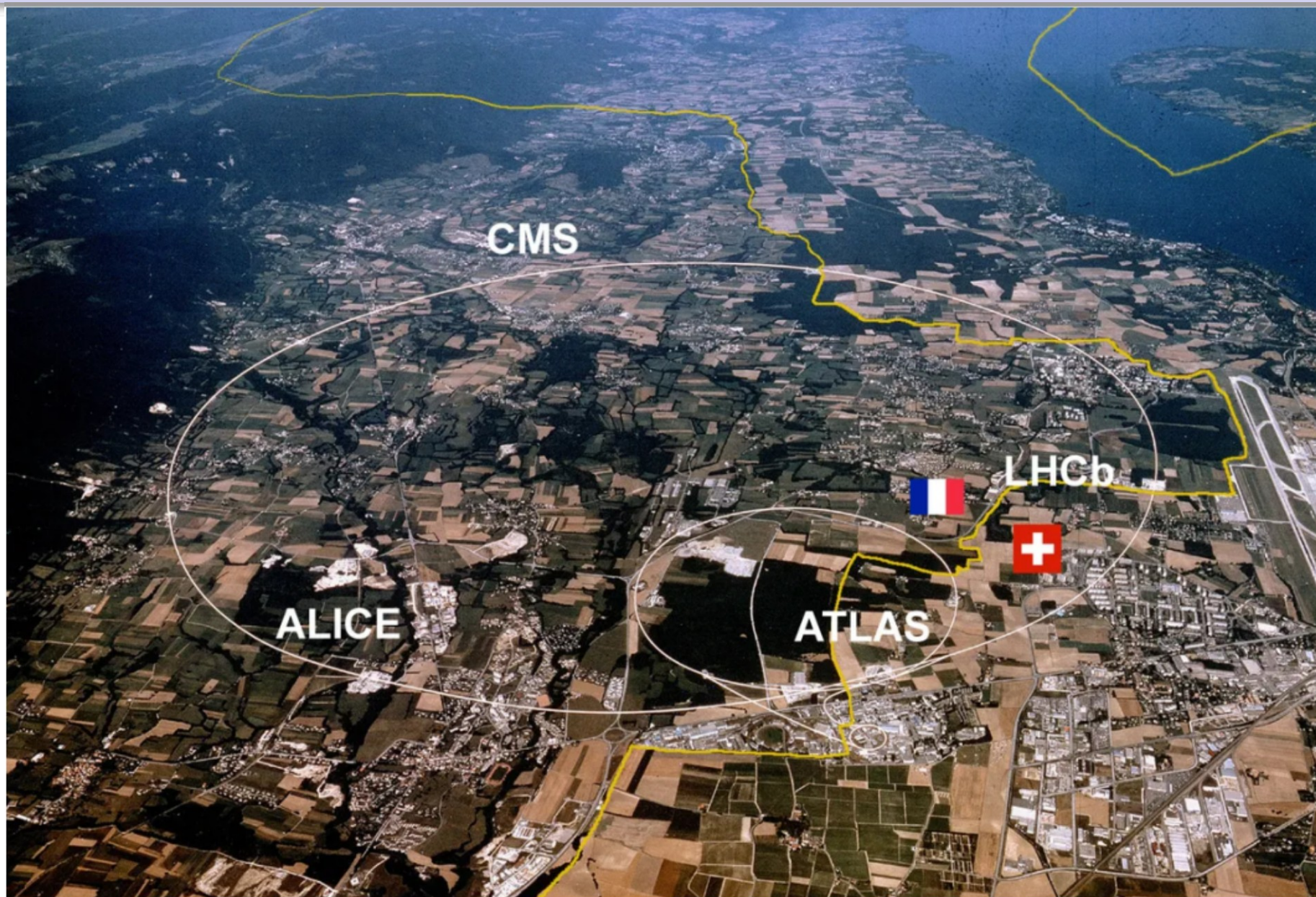

- CERN: Közös európai kutatóközpont
- 22 tagország együttműködése

- LHC: 27 km hosszú gyorsítógyűrű
  - Elektromos tér gyorsít (közel fénysebességre)
  - Mágneses tér pályán tart
- Legnagyobb energia
  - p-p: 13 TeV
  - Pb-Pb: 5.02 TeV

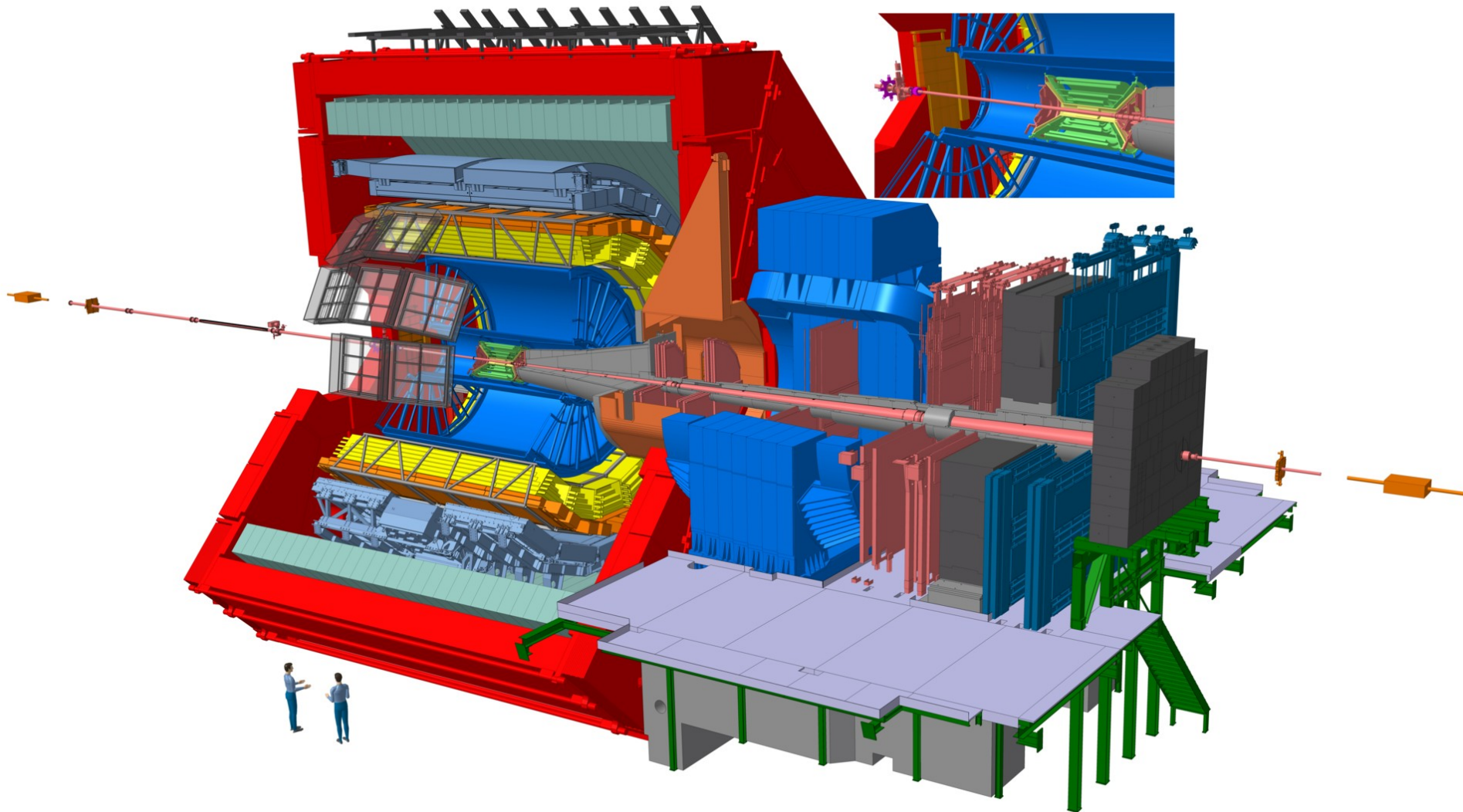

A Nagy Hadronütköztető (LHC)

ALICE

- Kifejezetten nehézion-fizikára tervezett detektor

ALICE

EMCal: kaloriméter
elektromágneses részecskék
energia

ITS: félvezető detektor
töltött részecskék nyomkövetése
másodlagos vertex

TOF: szcintillátor
repülési idő mérése

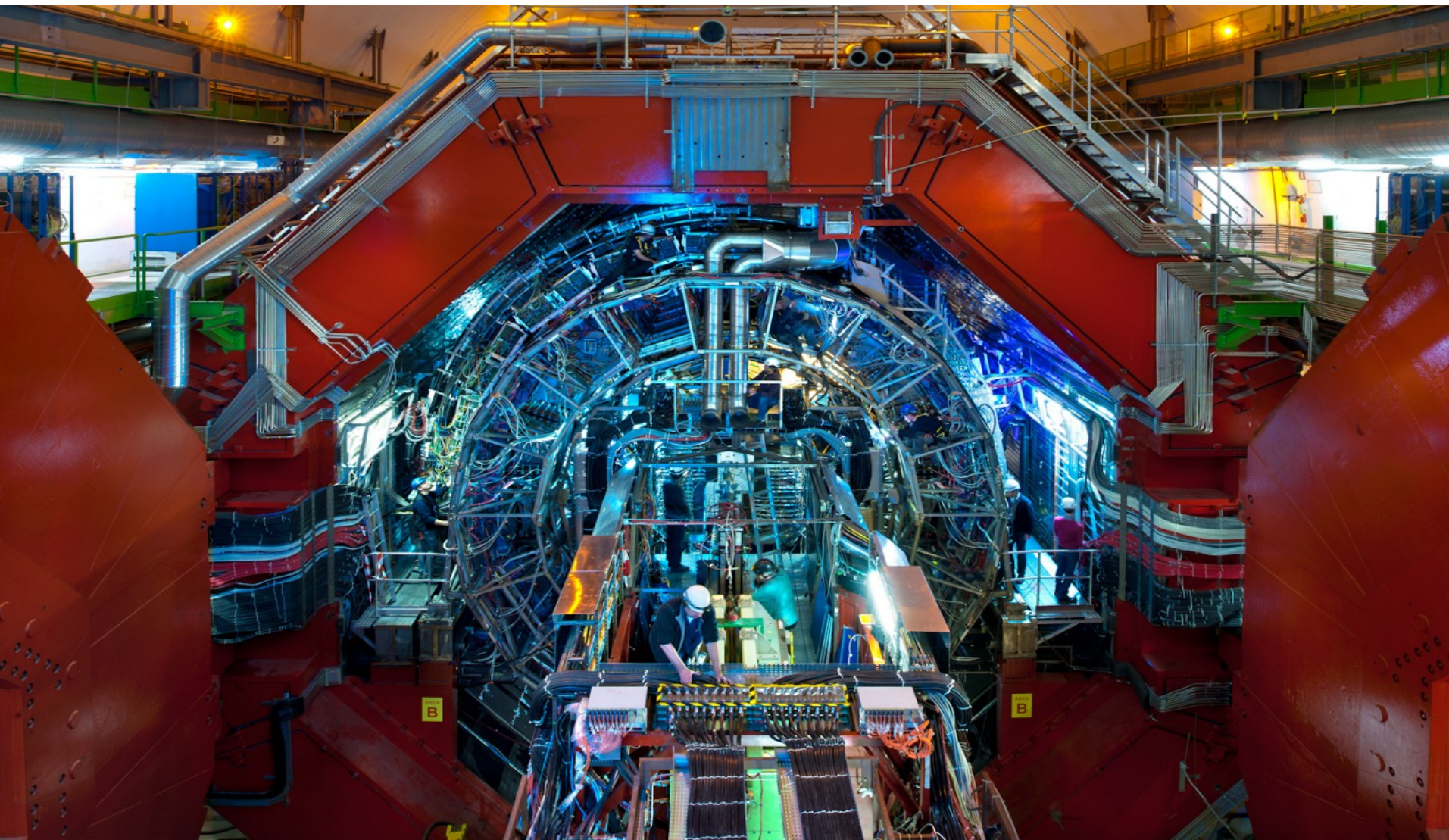
TPC: gázdetektor
töltött részecskék nyomkövetése
azonosítás, impulzusmérés

mágnes

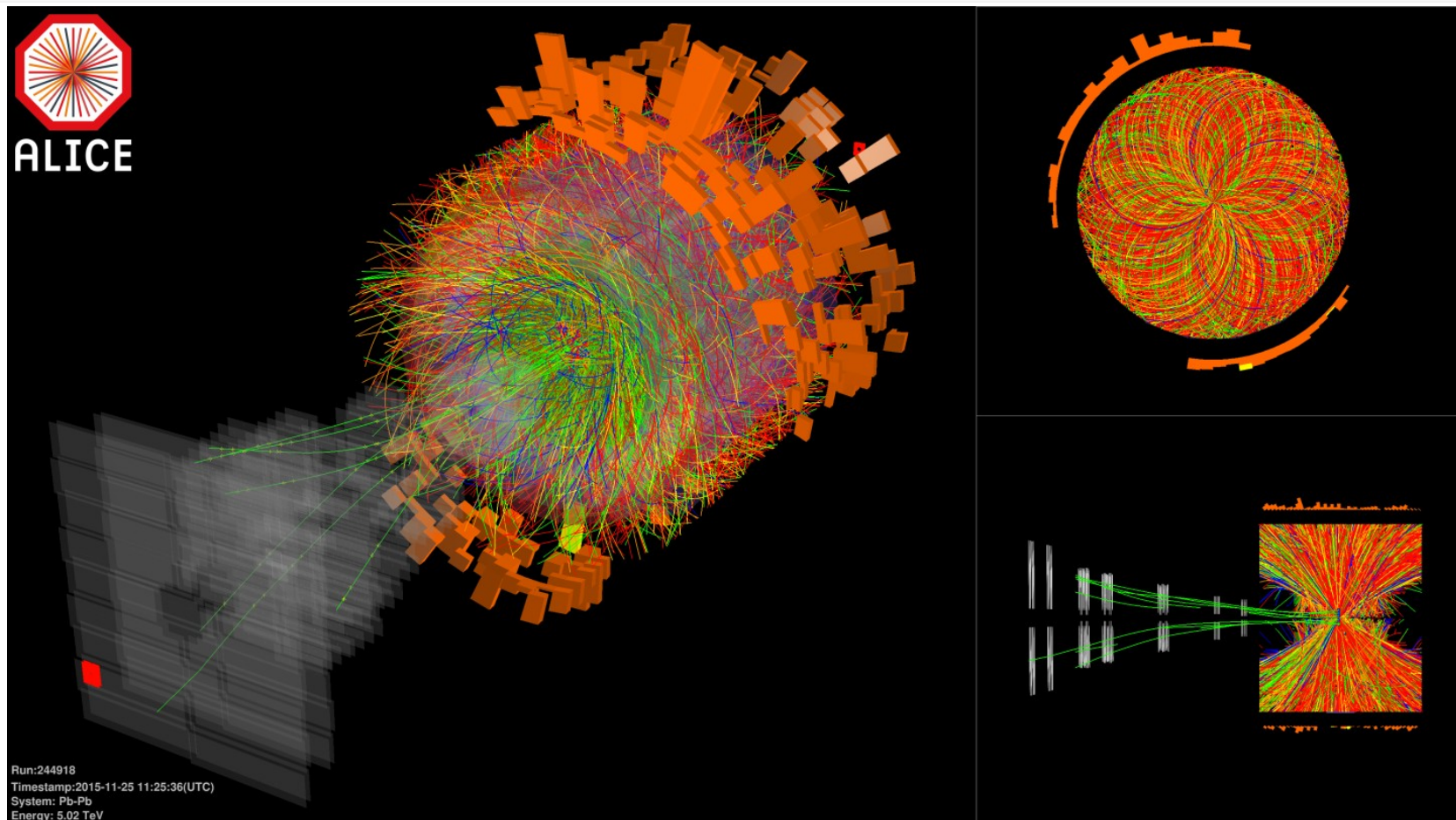
MCH: spektrométer
műonok azonosítása, nyomkövetés
(Előreszórási tartomány)

- Kifejezetten nehézion-fizikára tervezett detektor

ALICE

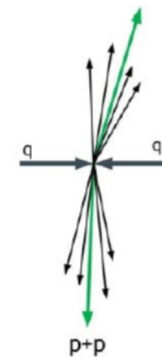
Rekonstruált nehézion-esemény

- Másodpercenként akár 600 millió ütközés
- Akár több ezer részecske jeleinek azonosítása, értelmezése, feldolgozása
- 2-4 GB adat másodpercenként

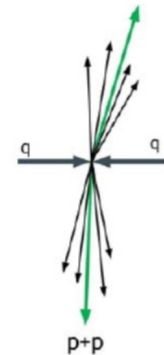
Ütköző rendszerek

- **pp:** a QCD vákuum
  - Kvantumszindinamikai elméletek tesztje
  - Nehézion-ütközések referenciája

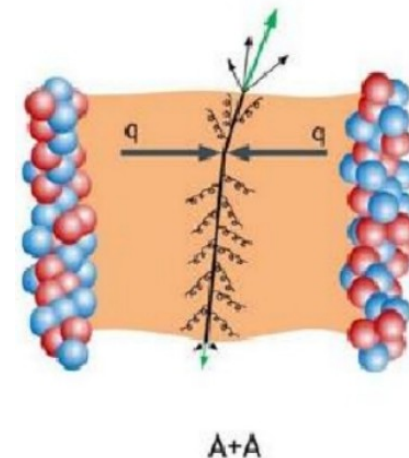

Ütköző rendszerek

- **pp:** a QCD vákuum
  - Kvantumszindinamikai elméletek tesztje
  - Nehézion-ütközések referenciája

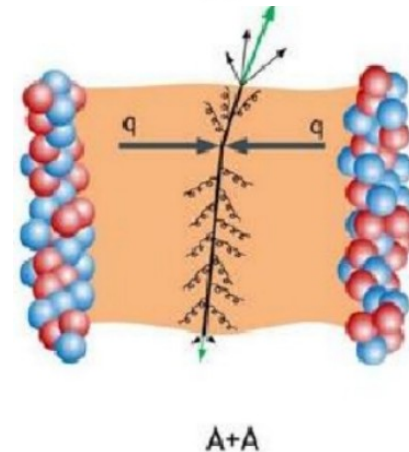
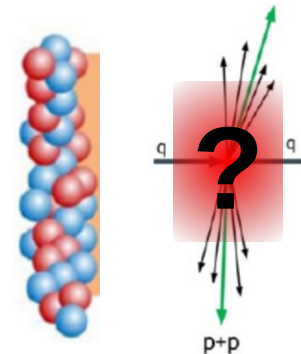
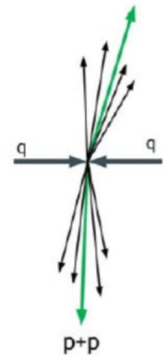

- **A-A: "forró" (+hideg) maganyag hatásai**
(*"forró": kvark-gluon plazma jelenléte*)
  - Energiaveszteség a forró maganyagban
  - Kollektív viselkedés

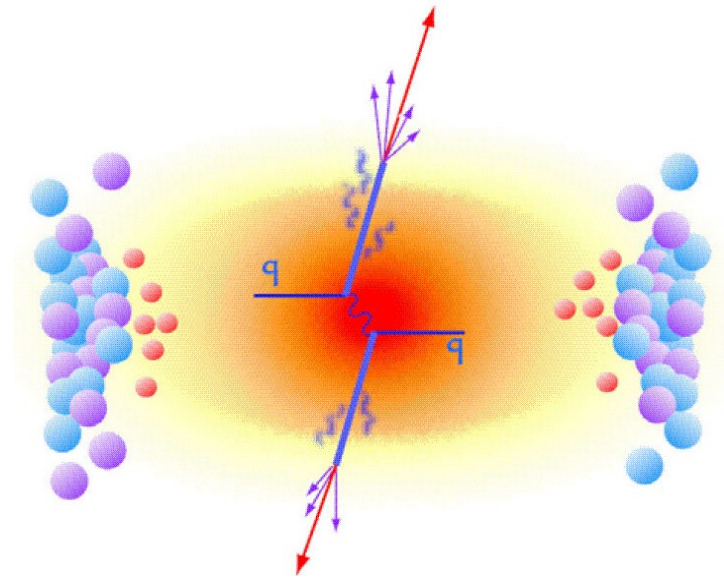
Ütköző rendszerek

- **pp:** a QCD vákuum
  - Kvantumszindinamikai elméletek tesztje
  - Nehézion-ütközések referenciája

- **p-A:** "hideg" maganyag hatásai
 ("hideg": *elsősorban hadronos*)
  - Kezdeti állapottól való függés
  - Partoneloszlások, árnyékolás
  - Energiaveszteség a hideg maganyagban

- **A-A:** "forró" (+hideg) maganyag hatásai
 ("forró": *kvark-gluon plazma jelenléte*)
  - Energiaveszteség a forró maganyagban
  - Kollektív viselkedés

Mérési módszerek

- **"Kemény" folyamatok**
  - kevés nagy impulzú részecske
  - korai keletkezés, jól ismert folyamatokban
  - nagy áthatólképesség
  - **Plazma átvilágítása,**
  - **Közegbeli módosulás vizsgálata**

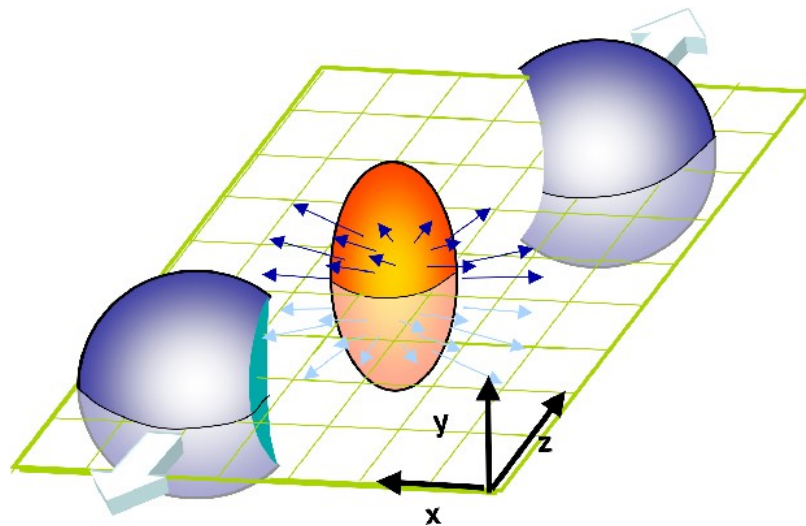
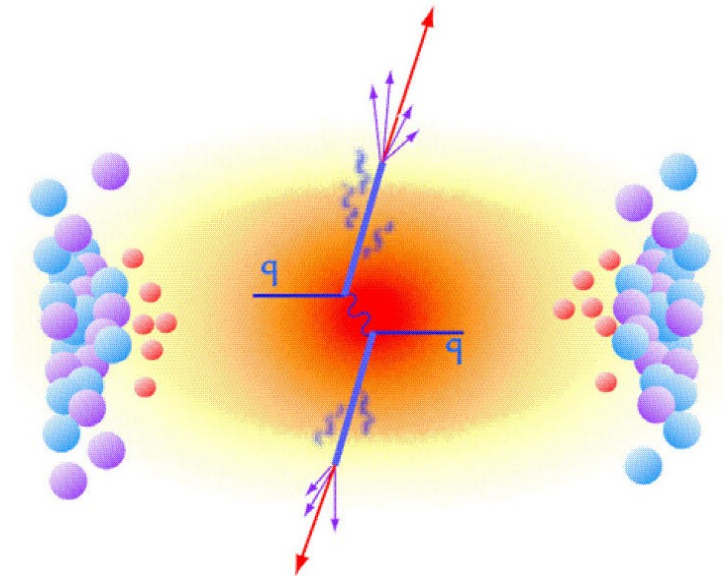

Mérési módszerek

▪ "Kemény" folyamatok

- kevés nagy impulzú részecske
- korai keletkezés, jól ismert folyamatokban
- nagy áthatolóképesség
- **Plazma átvilágítása,**
- **Közegbeli módosulás vizsgálata**

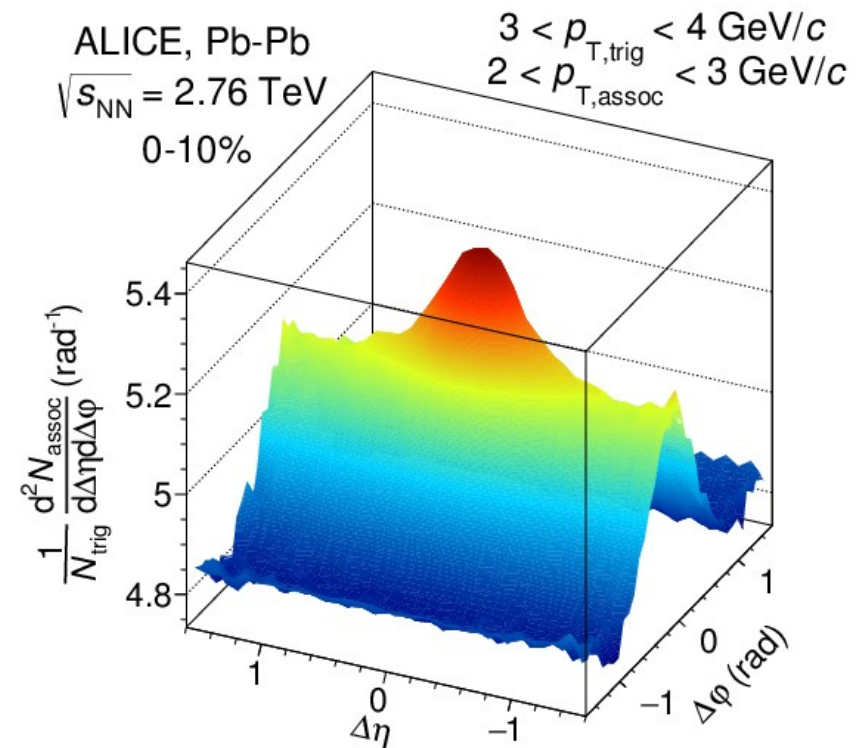
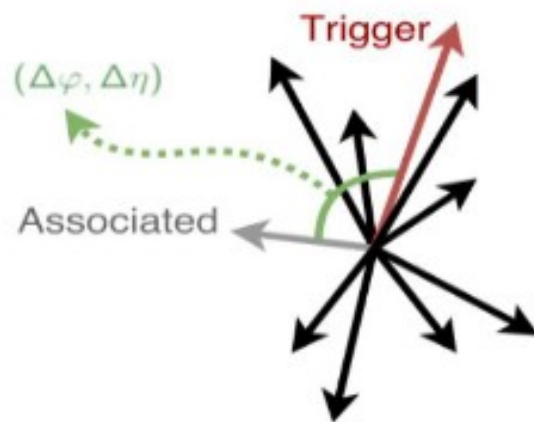

▪ "Lágy" folyamatok

- Sok, kis impulzusú részecske
- késői állapotokból
- **Kollektív dinamika ("folyás"),**
- **termikus viselkedés**

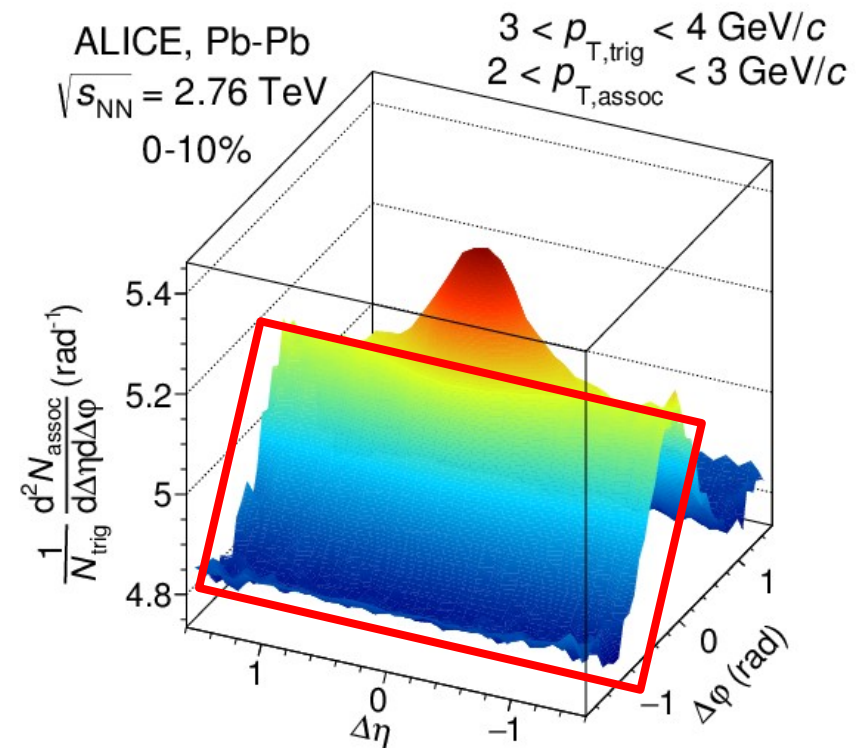
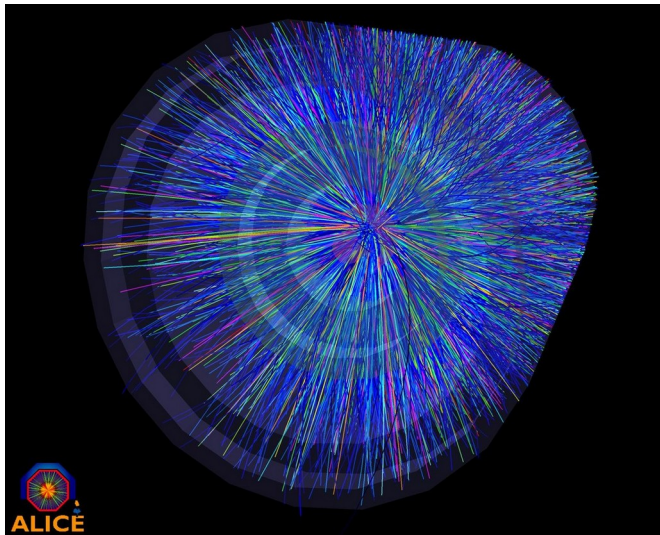
A QGP megismerése korrelációkkal

- Részecsképarok vizsgálata a köztük lévő szög függvényében

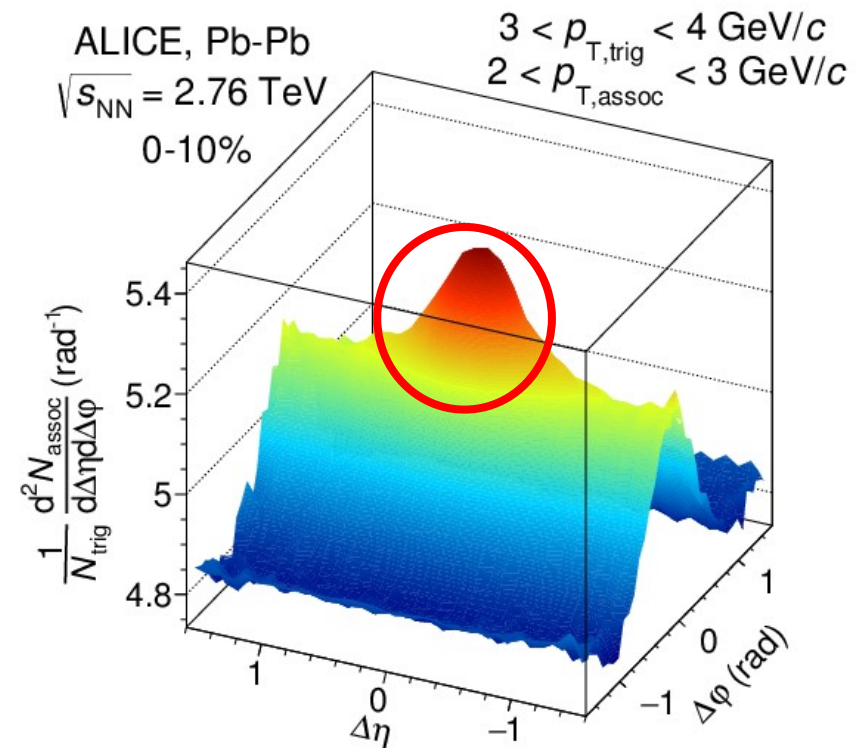
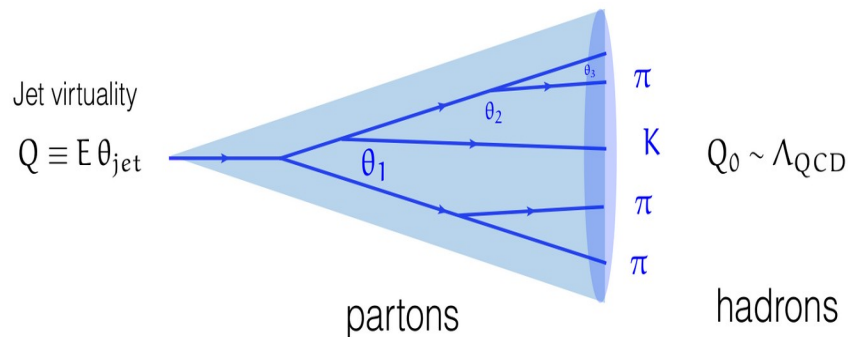
A QGP megismerése korrelációkkal

- Részecskepárok vizsgálata a köztük lévő szög függvényében
  - Háttér: a folyó közeg korrelációs képe

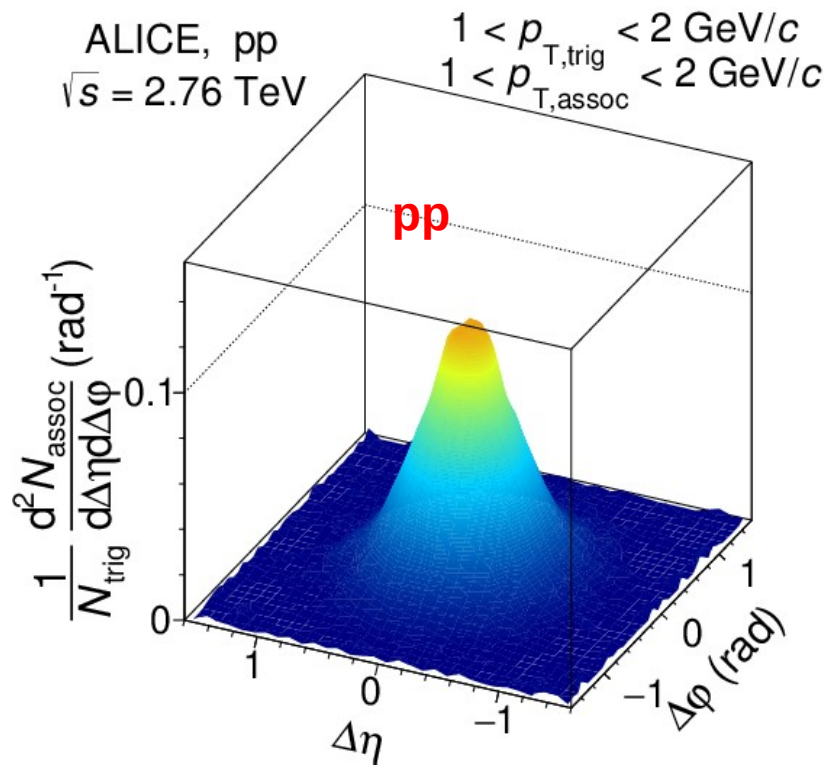
A QGP megismerése korrelációkkal

- Részecskepárok vizsgálata a köztük lévő szög függvényében
  - Háttér: a folyó közeg korrelációs képe
  - Jel: kvarkokból létrejövő hadronok kollimált zápora, **jetek**

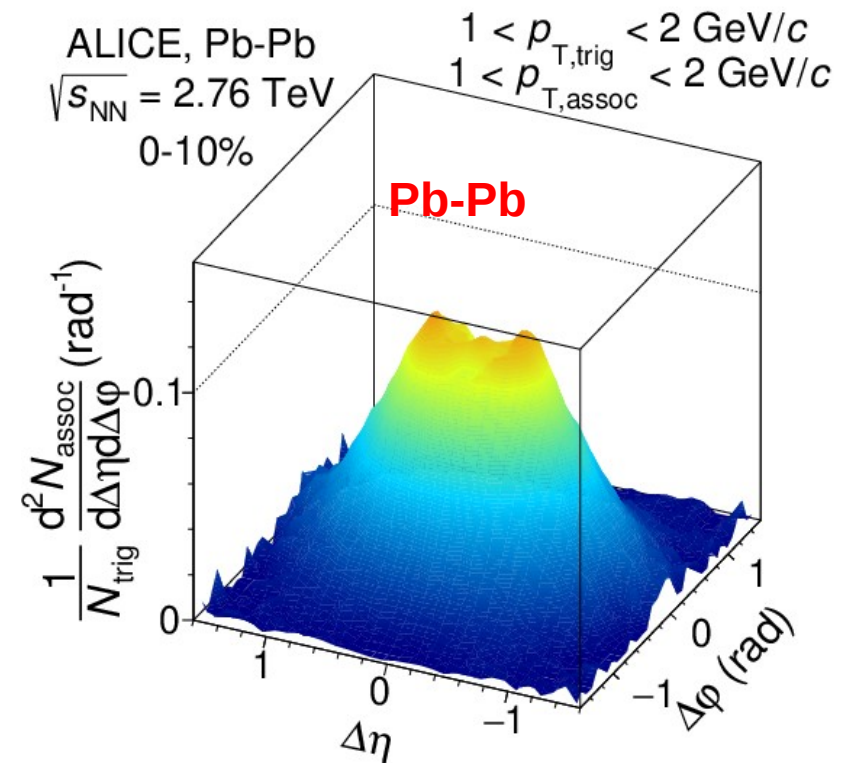
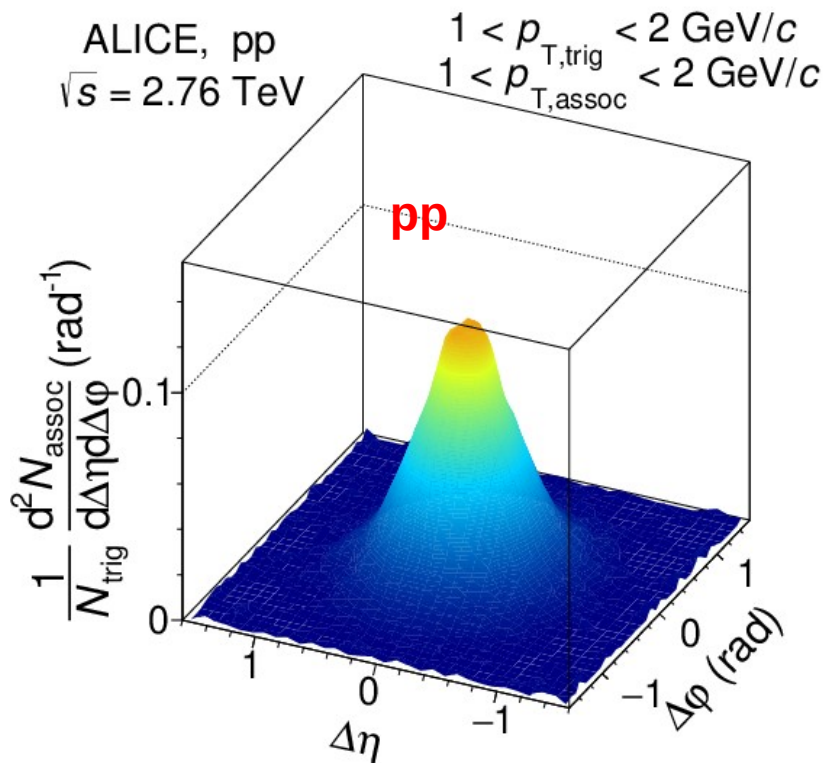
A jet-csúcsok változása

- proton-proton ütközések: referencia (tiszta jetcsúcs)

A jet-csúcsok változása

- proton-proton ütközések: referencia (tiszta jetcsúcs)
- nehézion-nehézion ütközések: a közeg hatása a jetekre (a háttér levonása után)

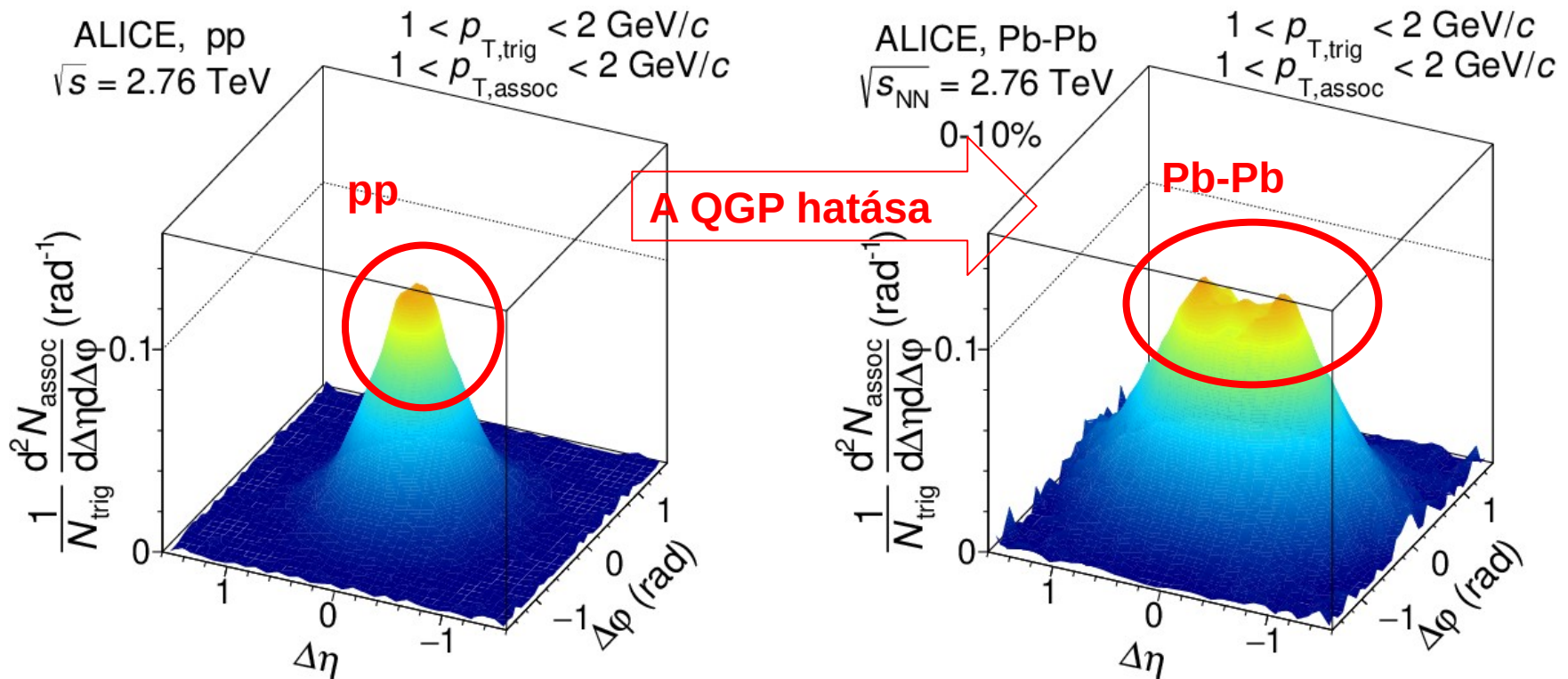

Phys.Rev.Lett.119,102301(2017)

Phys.Rev.C96,034904(2017)

A jet-csúcsok változása

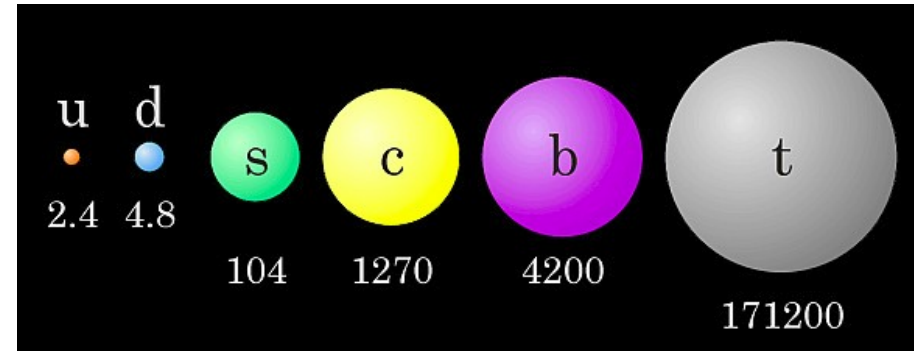
- proton-proton ütközések: referencia (tiszta jetcsúcs)
- nehézion-nehézion ütközések: a közeg hatása a jetekre (a háttér levonása után)

A csúcs kiszélesedik, megjelenik egy kiürített tartomány

Mire jók a nehéz kvarkok?

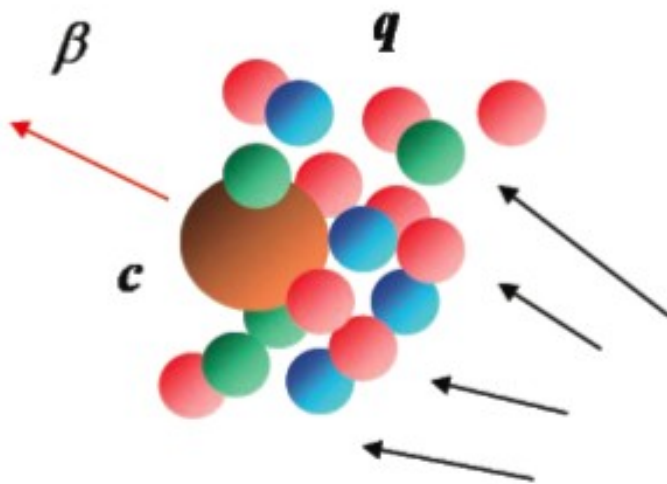
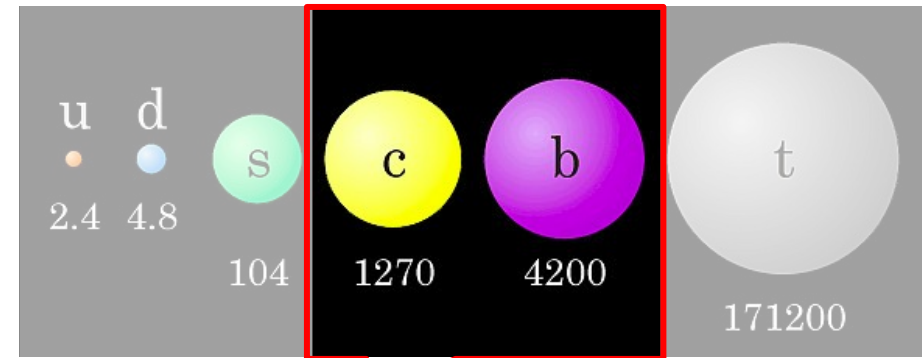
- Az összes hagyományos anyagot a két könnyű kvark alkotja
- Nehéz kvarkok csak instabil részecskékben fordulnak elő
  - nehezebb kelteni
  - hamar elbomlik

Mire jók a nehéz kvarkok?

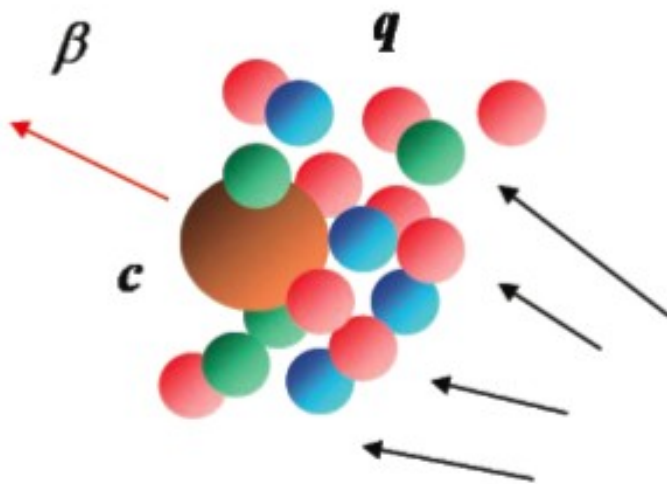
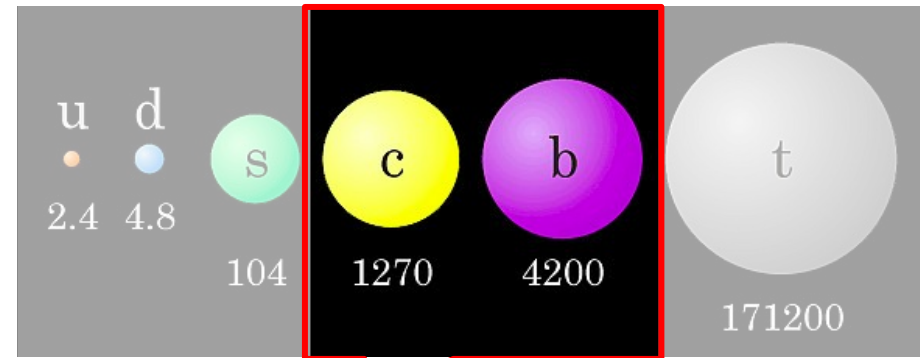
- Az összes hagyományos anyagot a két könnyű kvark alkotja
- Nehéz kvarkok csak instabil részecskékben fordulnak elő
  - nehezebb kelteni
  - hamar elbomlik

- **Charm, beauty:** "pont jó" tömeg
- Kezdeti, kemény folyamatokban keletkeznek
- A reakció során mindvégig megmaradnak
  - Impulzustól függetlenül
- Közben kölcsönhatnak a plazmával
  - Kinematika, transzport, hőmérséklet

Mire jók a nehéz kvarkok?

- Az összes hagyományos anyagot a két könnyű kvark alkotja
- Nehéz kvarkok csak instabil részecskékben fordulnak elő
  - nehezebb kelteni
  - hamar elbomlik

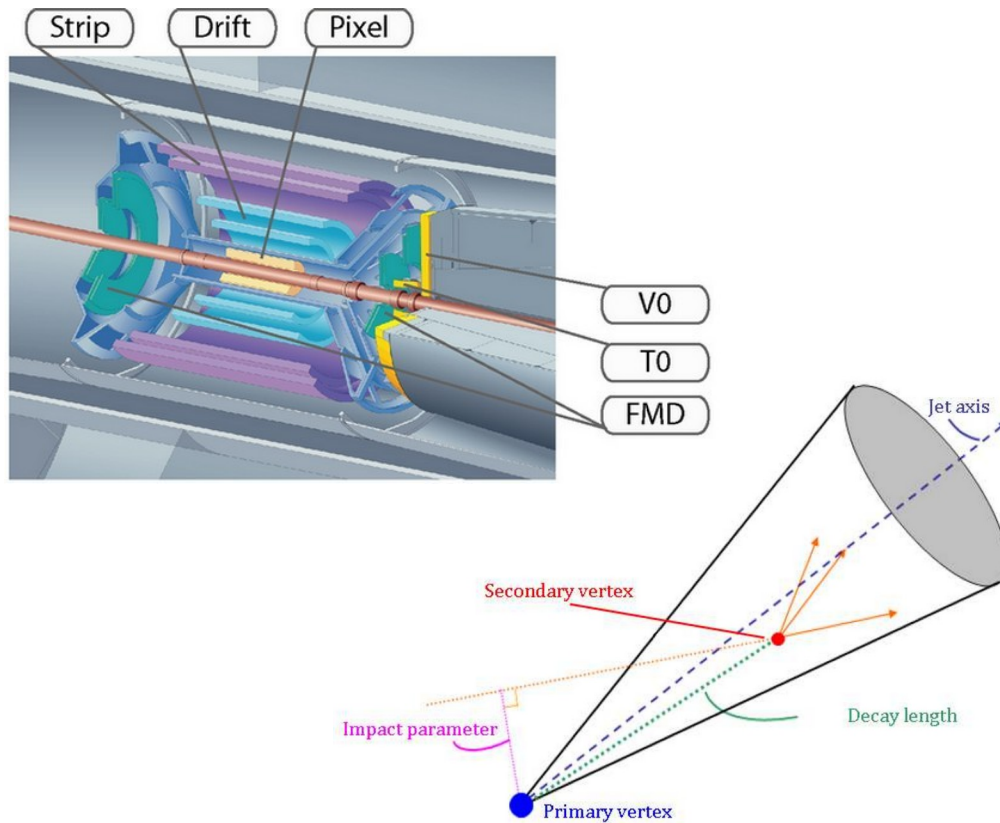

- **Charm, beauty:** "pont jó" tömeg
- Kezdeti, kemény folyamatokban keletkeznek
- A reakció során mindvégig megmaradnak
  - Impulzustól függetlenül
- Közben kölcsönhatnak a plazmával
  - Kinematika, transzport, hőmérséklet

Az erős kölcsönhatás és a QGP megértésére ideális

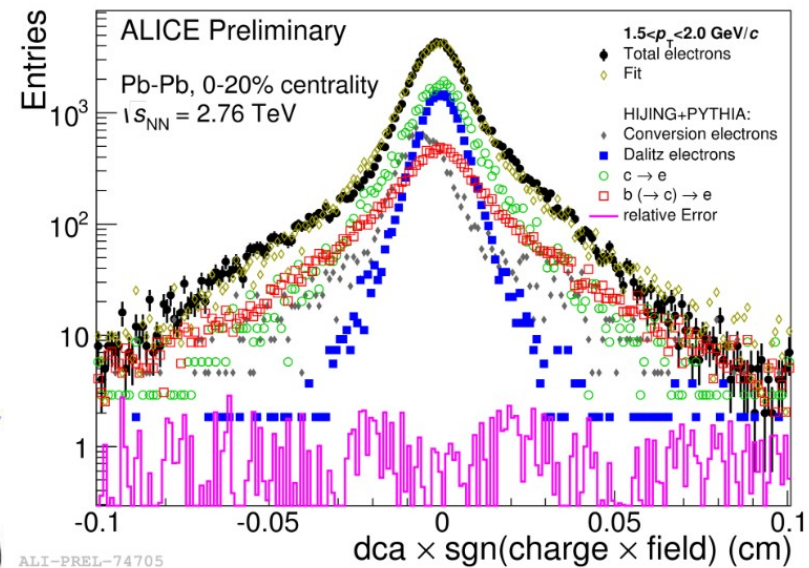
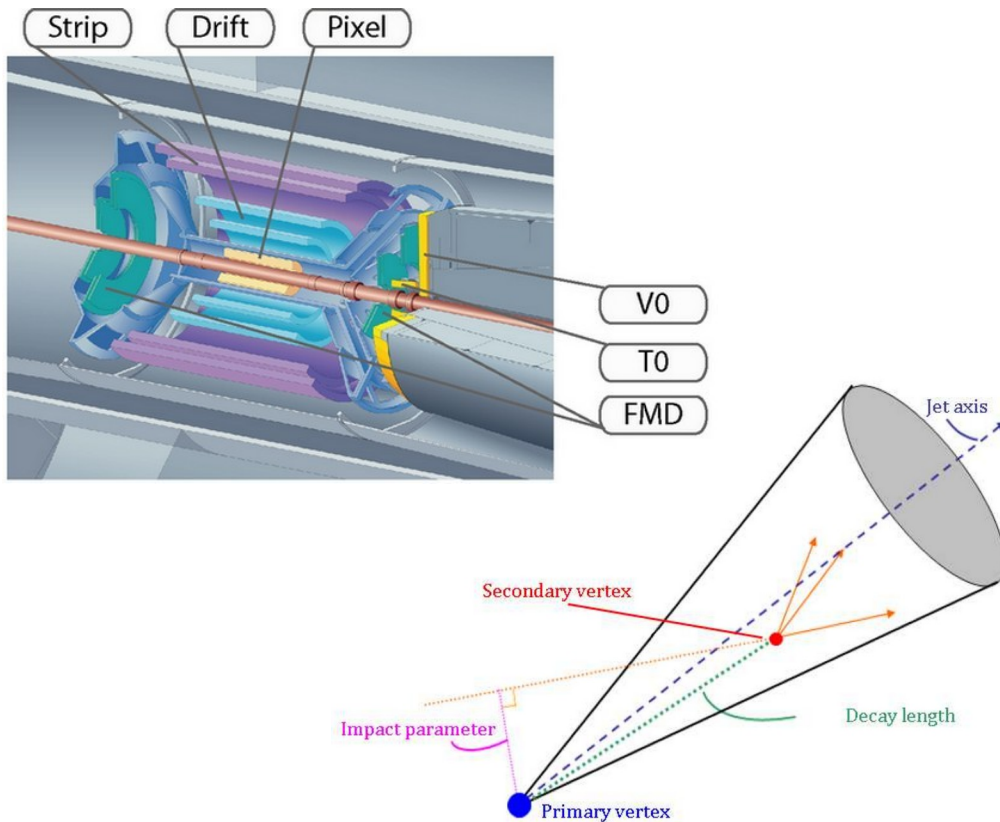
beauty (b) jetek mérése

- Nehéz-kvarkot tartalmazó jetek azonosítása a **másodlagos vertex** keresésével

beauty (b) jetek mérése

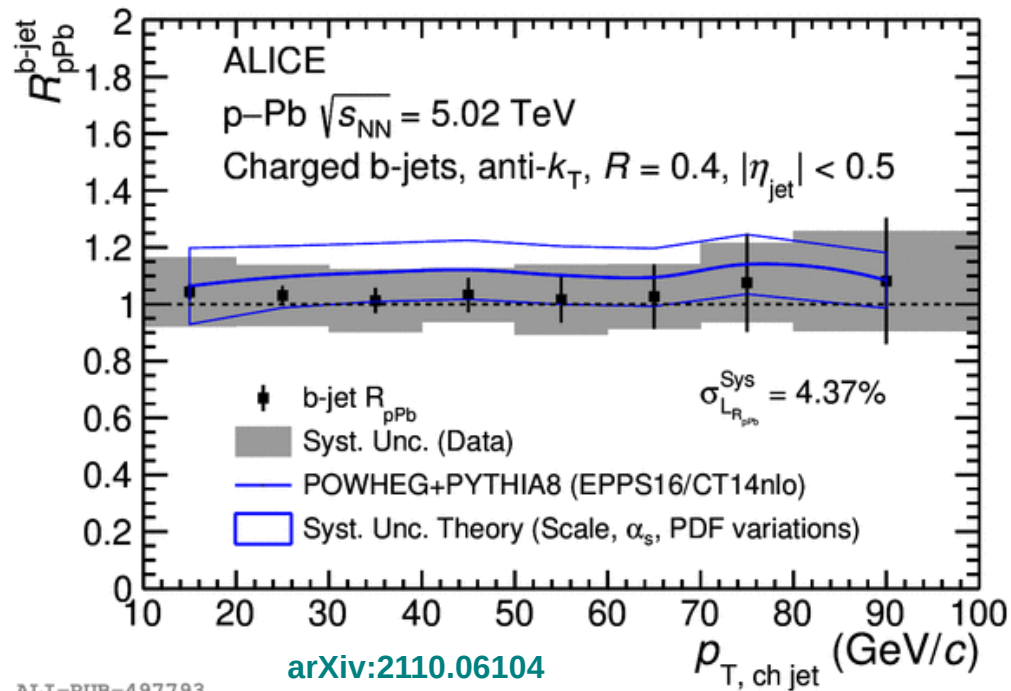
- Nehéz-kvarkot tartalmazó jetek azonosítása a **másodlagos vertex** keresésével

- b-jetek**
- c-jetek**
- könnyűkvark-jetek**

- Az ALICE ITS széles impulzus-tartományban képes a b-jeteket elkülöníteni

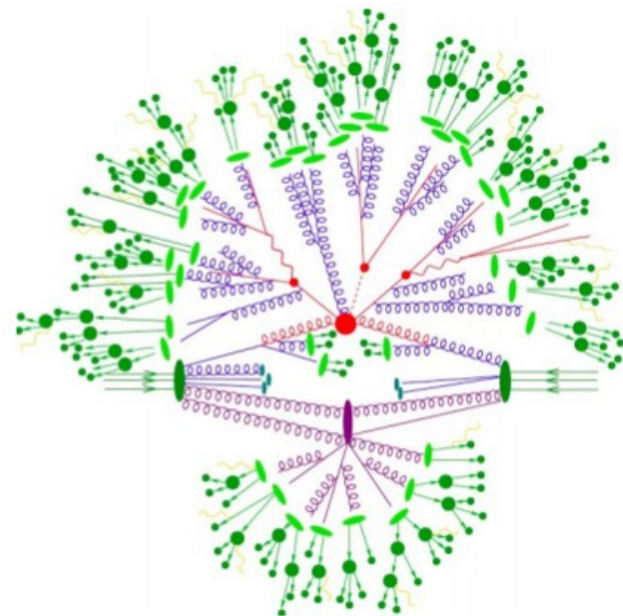
b-jetek keletkezése p-Pb ütközésben

- A jelenlegi pontosság mellett nincs jele a jetek módosulásának a hideg maganyagban
- Elméleti modellel összhangban van az eredmény

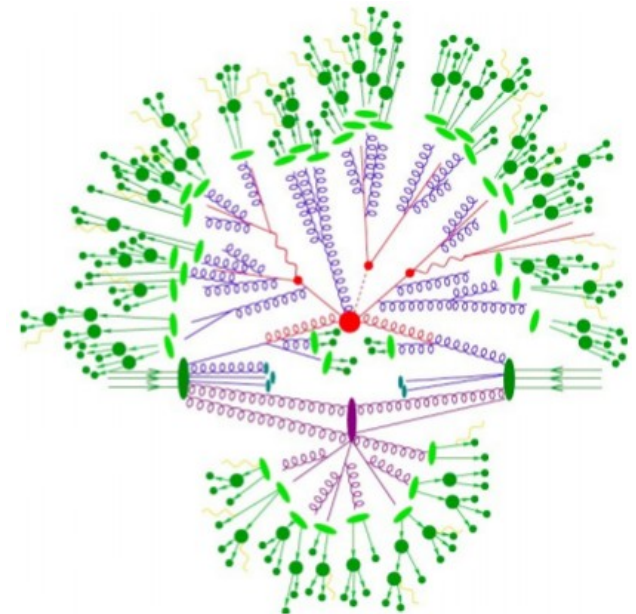
pp : mégsem olyan egyszerű?

- Megfigyelés az LHC-nél: nagy multiplicitású pp eseményekben kollektív viselkedés, a Pb-Pb eseményekhez hasonlóan
  - Multiplicitás: végállapotú részecskék száma
- Nem az ütköző rendszer az érdekes, hanem elsősorban a multiplicitás?
  - Létrejöh-e QGP a pp ütközésekben?
  - Esetleg egyszerűbb QCD jelenségek...
  - Pl. **sokparton-kölcsönhatások (MPI)?**

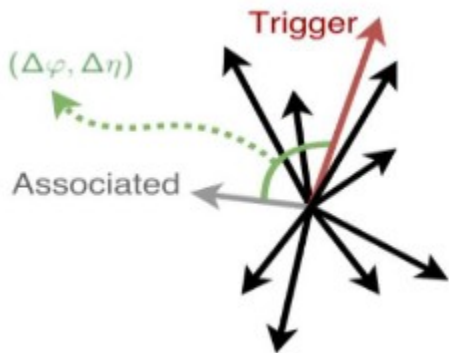
pp : mégsem olyan egyszerű?

- Megfigyelés az LHC-nél: nagy multiplicitású pp eseményekben kollektív viselkedés, a Pb-Pb eseményekhez hasonlóan
  - Multiplicitás: végállapotú részecskék száma
- Nem az ütköző rendszer az érdekes, hanem elsősorban a multiplicitás?
  - Létrejöh-e QGP a pp ütközésekben?
  - Esetleg egyszerűbb QCD jelenségek...
  - Pl. **sokparton-kölcsönhatások (MPI)?**

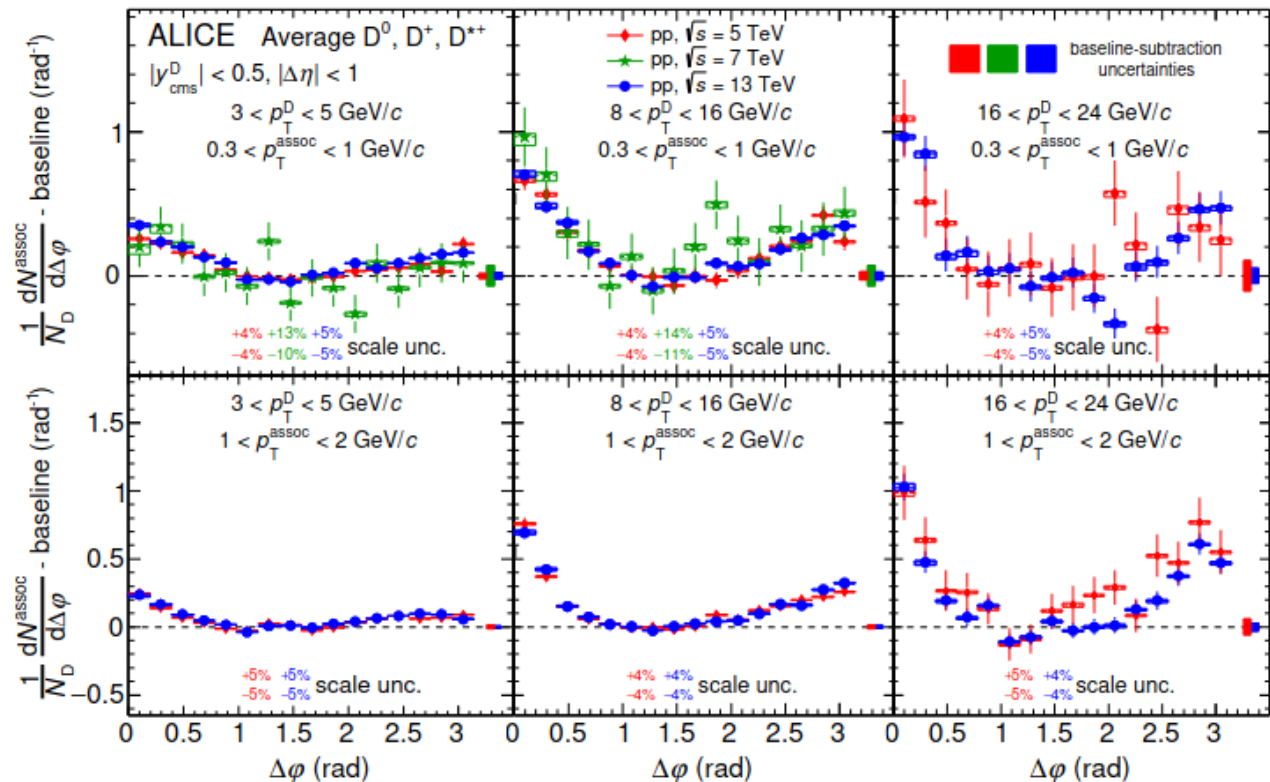

Még nem tudjuk a biztos választ!

Nehéz kvarkok korrelációi

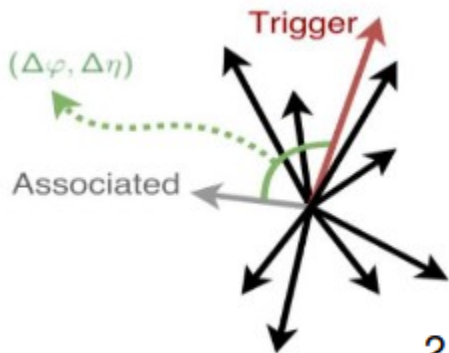
<https://arxiv.org/pdf/2110.10043.pdf>

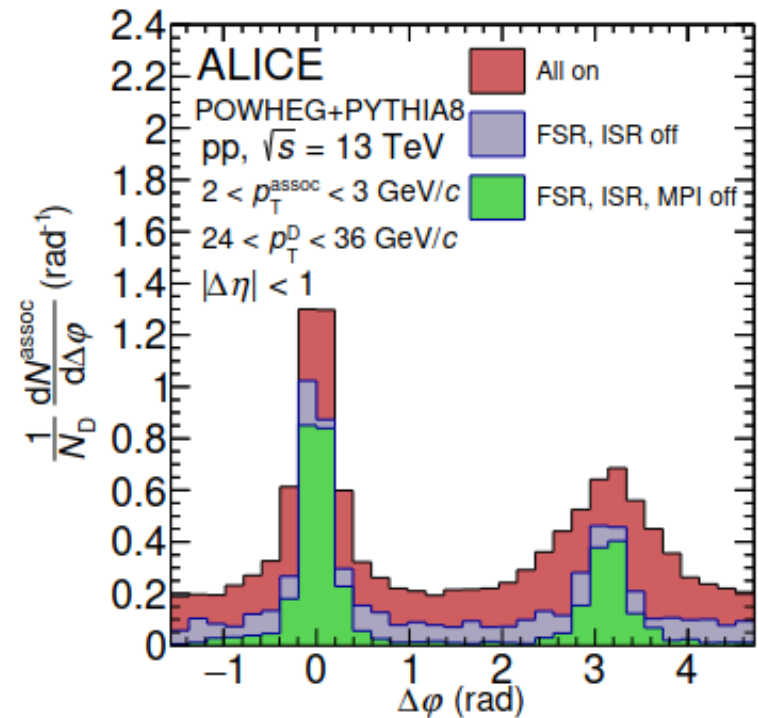
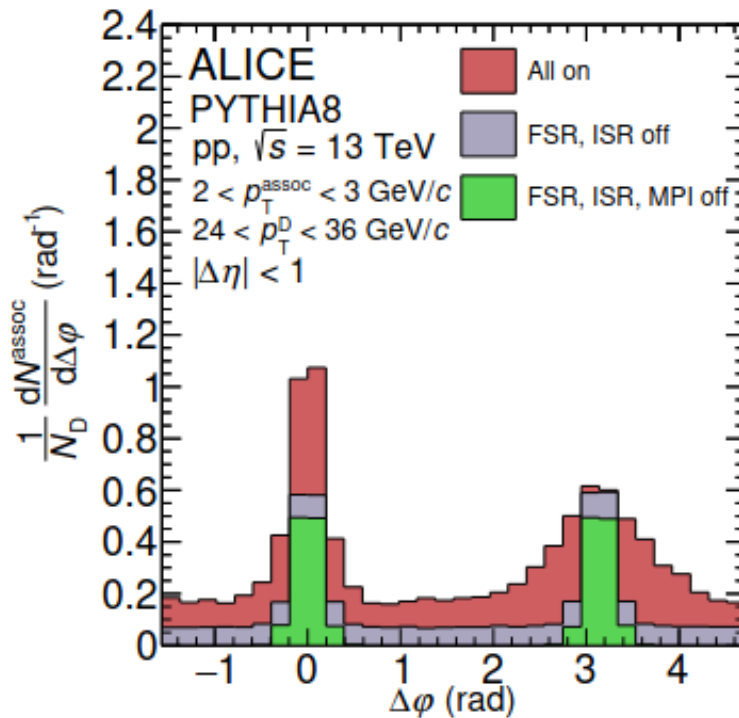
- D-h korreláció:
jet-fragmentáció jetrekonstrukció nélkül

Nehéz kvarkok korrelációi

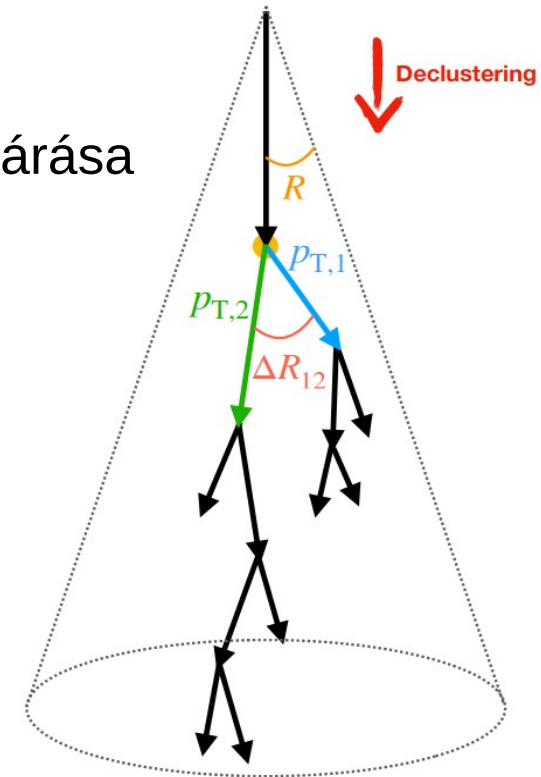
<https://arxiv.org/pdf/2110.10043.pdf>

- Értelmezés modellekkel: az MPI szerepe

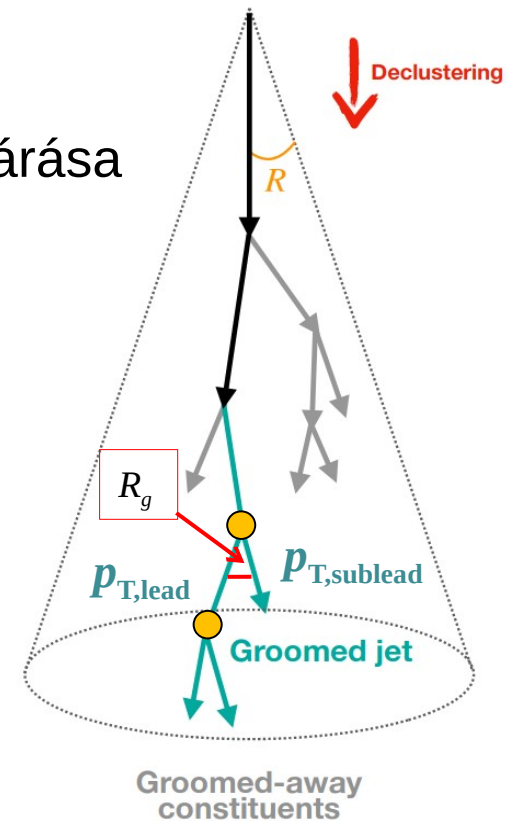
Nehézkvark-jetek szerkezete

- A kemény partonzápor megismerése
  - A háttéreseemény és hadronizáció hatásainak kizárása
  - Közvetlen összehasonlíthatóság az elméleti számításokkal

Nehézkvark-jetek szerkezete

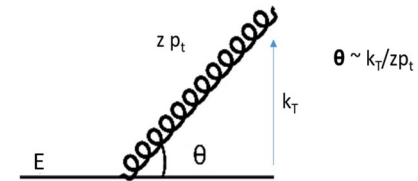
- A kemény partonzápor megismerése
  - A háttéreseemény és hadronizáció hatásainak kizárása
  - Közvetlen összehasonlíthatóság az elméleti számításokkal
- “Grooming” algoritmusok:
  - Jet időfejlődésének rekonstruálása
  - lágy sugárzás eltávolítása

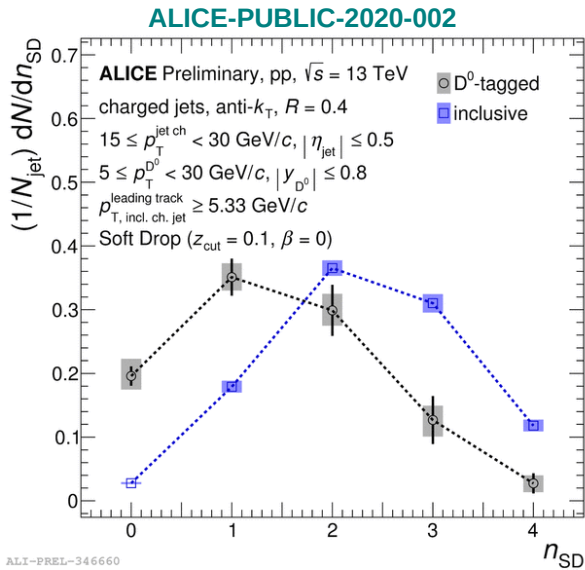
Nehézkvark-jetek: a tiltott kúp

- Nehéz részecske nem sugároz kis szögben

$$\theta < \theta_{\text{DC}} = \frac{m_q}{E_q}$$

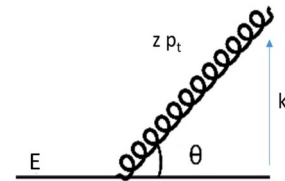

Nehézkvark-jetek: a tiltott kúp

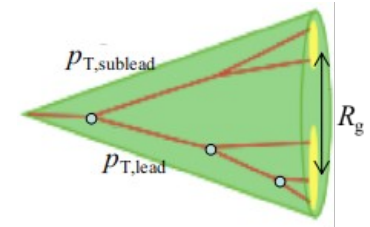
- Nehéz részecske nem sugároz kis szögben

$$\theta < \theta_{DC} = \frac{m_q}{E_q}$$

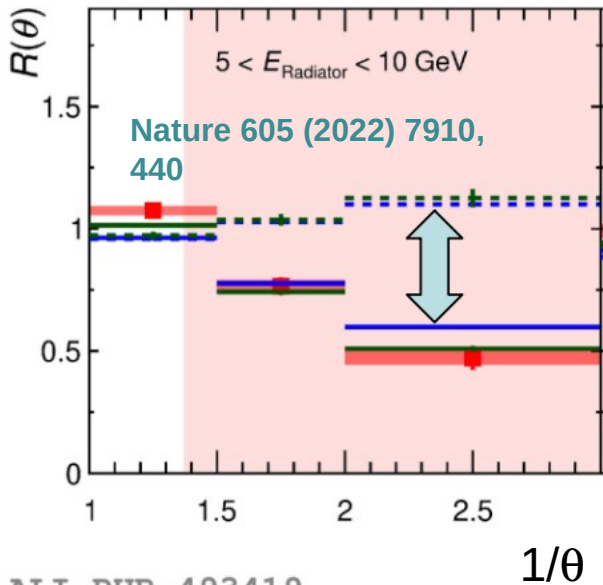
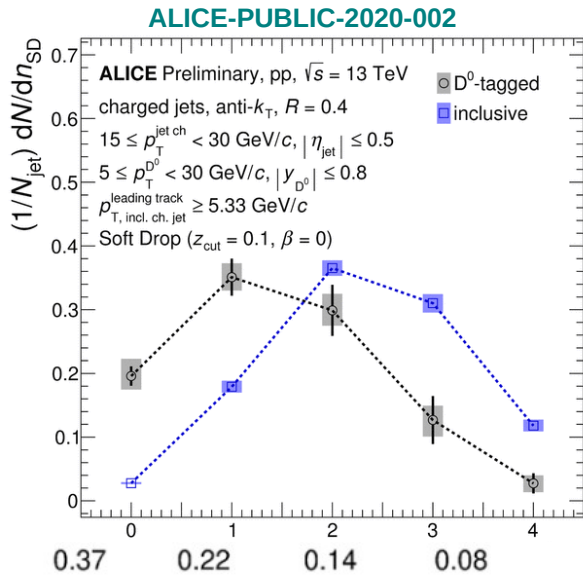

$$\theta \sim k_T / z p_t$$

- Elágazások száma: nehéz kvarkok esetén kevesebb

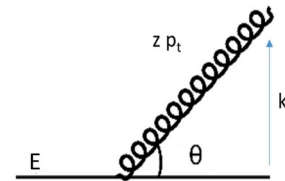

Nehézkvark-jetek: a tiltott kúp

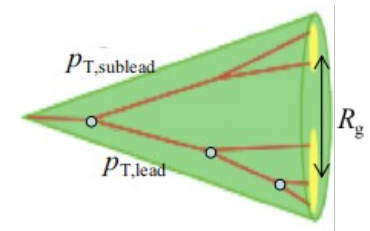

- Nehéz részecske nem sugároz kis szögben

$$\theta < \theta_{DC} = \frac{m_q}{E_q}$$

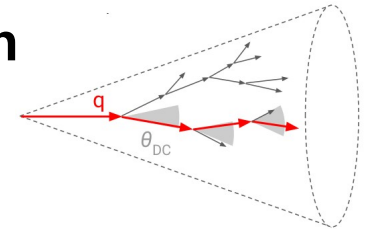

$$\theta \sim k_T / z p_t$$

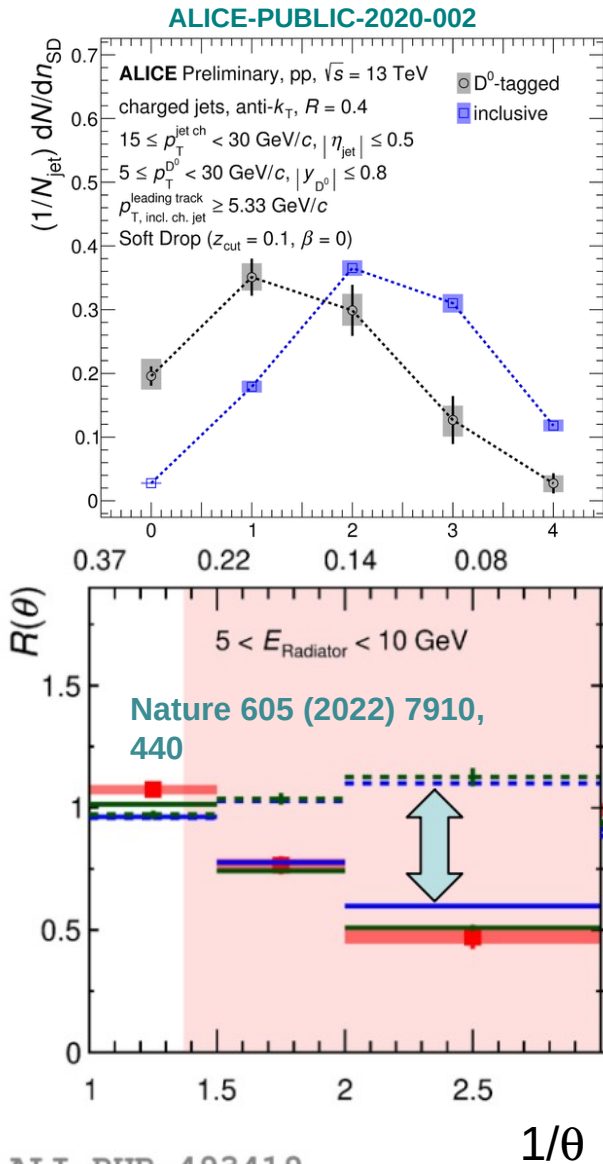

- Elágazások száma: nehéz kvarkok esetén kevesebb

- Összes elágazás szögeloszlása:
A tiltott kúp első közvetlen kísérleti bizonyítéka

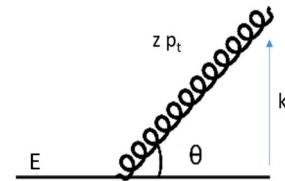

Nehézkvark-jetek: a tiltott kúp

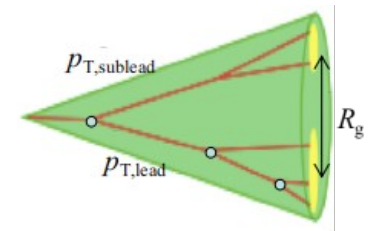

- **Nehéz részecske nem sugároz kis szögben**

$$\theta < \theta_{\text{DC}} = \frac{m_q}{E_q}$$

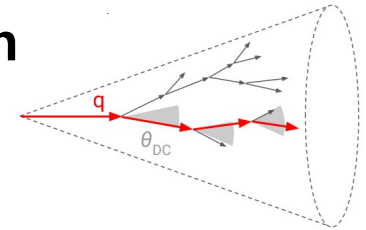

$$\theta \sim k_T/zp_t$$

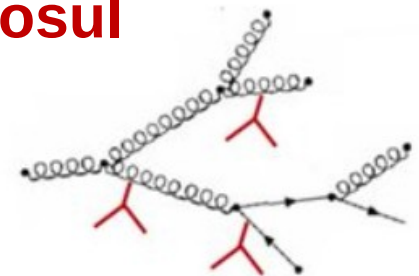

- Elágazások száma: nehéz kvarkok esetén kevesebb

- **Összes elágazás szögeloszlása: A tiltott kúp első közvetlen kísérleti bizonyítéka**

- **Kérdés: Hogyan módosul a QGP-ben?**

Run 3 - A TPC fejlesztése

EXPECTED **50kHz** (5 pileup during drift time)

Space point distortions up to 1 m

Continuous readout with GEMs
(Gas Electron Multiplier)

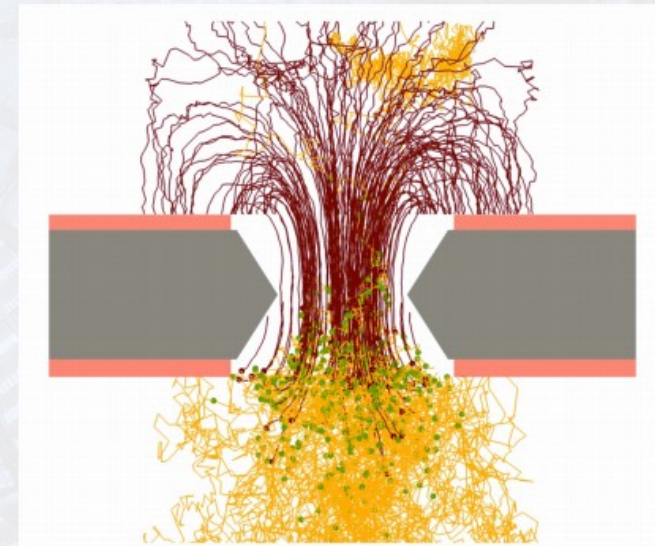
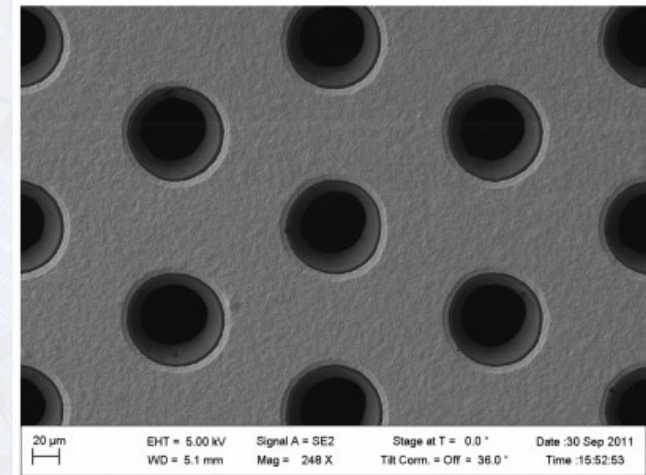
GEM has advantages in:

- Reduction of ion backflow (IBF)
- High rate capability
- No ion tail

Requirement:

- $IBF < 1\%$ at Gain = 2000
- dE/dx resolution $< 12\%$ for ^{55}Fe
- Stable operation under LHC condition

Dia: Vargyas Márton

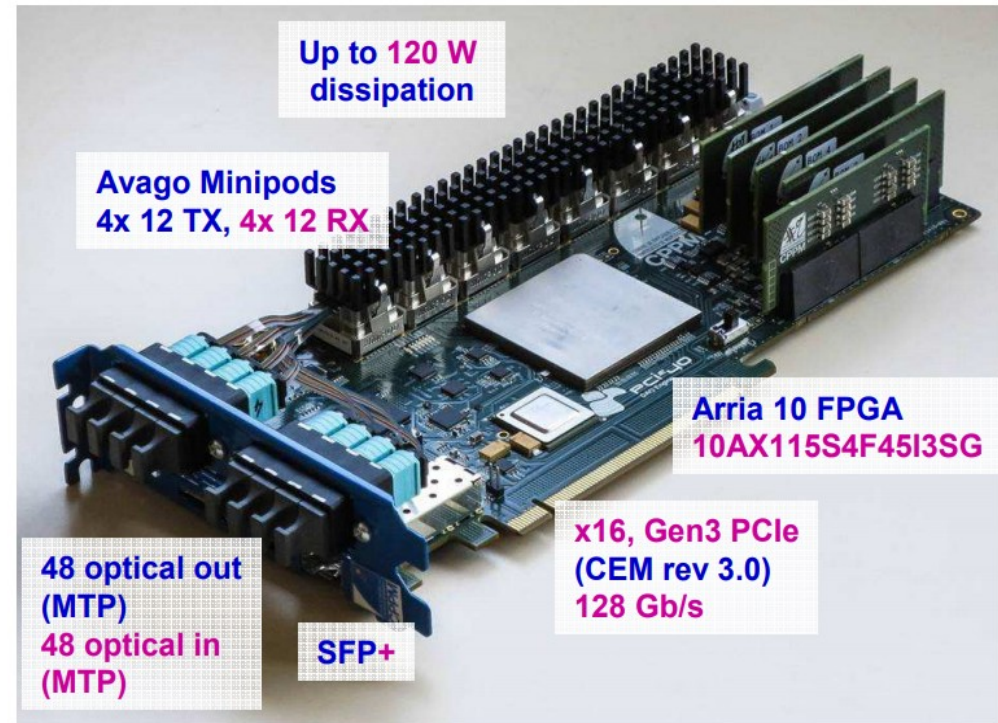

Run 3 - Adatgyűjtő rendszer fejlesztése

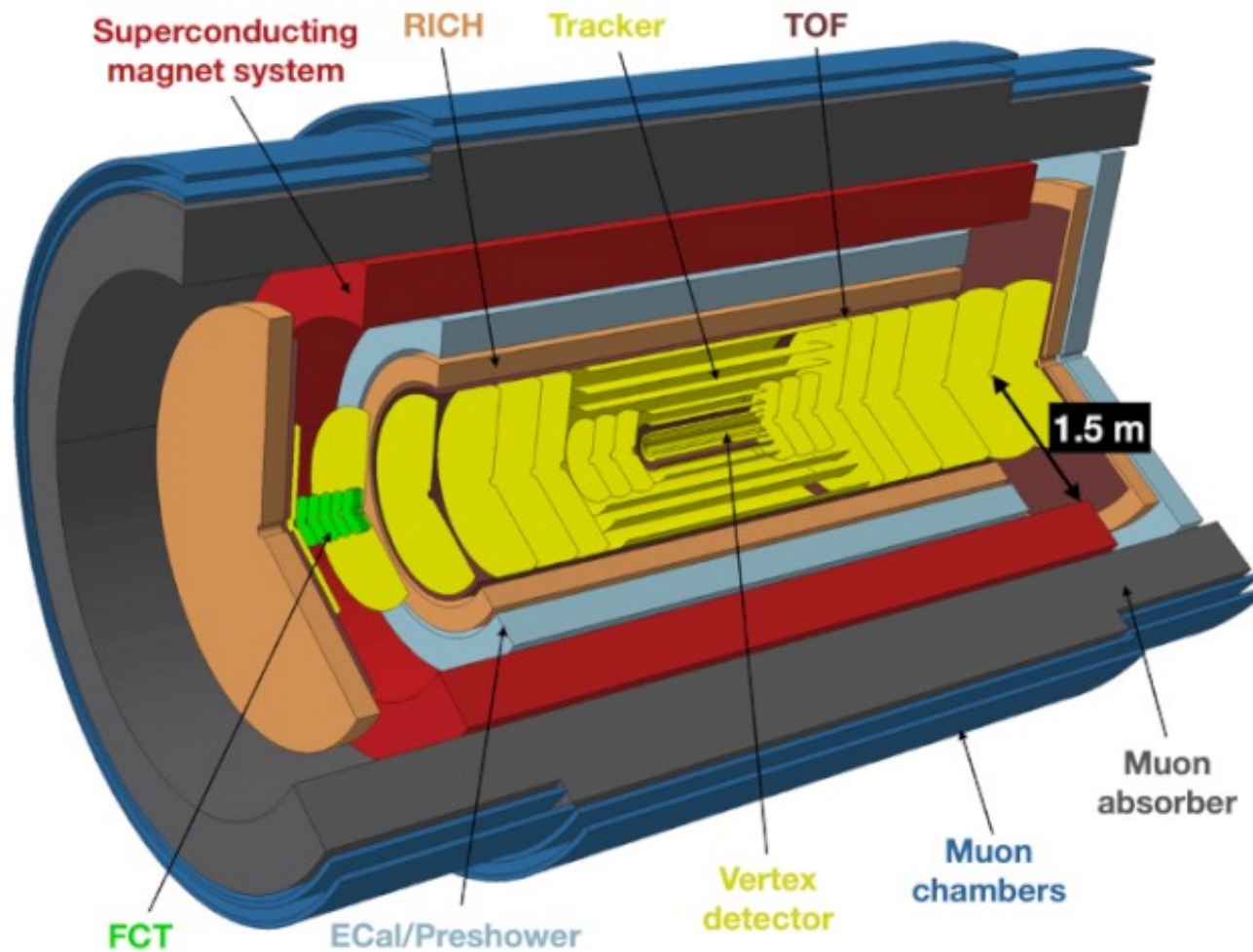
The CRU project

Dia: Kiss Tivadar

- **Project started in Jan 2014**
  - responsible inst.: Wigner RCP, VECC, CERN
- **Hardware: PCIe40 card of LHCb**
  - x16, Gen3 custom designed PCIe card
  - Developed by CPPM (Marseille) for LHCb
  - ALICE CRU team collaborates with LHCb in HW testing and FW development (e.g. testing of low level interfaces)
- **ALICE specific CRU firmware is developed by the central CRU team**
  - responsible inst. for CERN: Wigner RCP
- **ALICE detector specific firmware modules are developed by detectors' CRU teams**
- **CRUs for ALICE are to be produced in India**
  - responsible inst. for CERN: VECC, Kolkata

ALICE 3

- MAPS félvezető technológia
- További 20-50x luminozításnövekedés

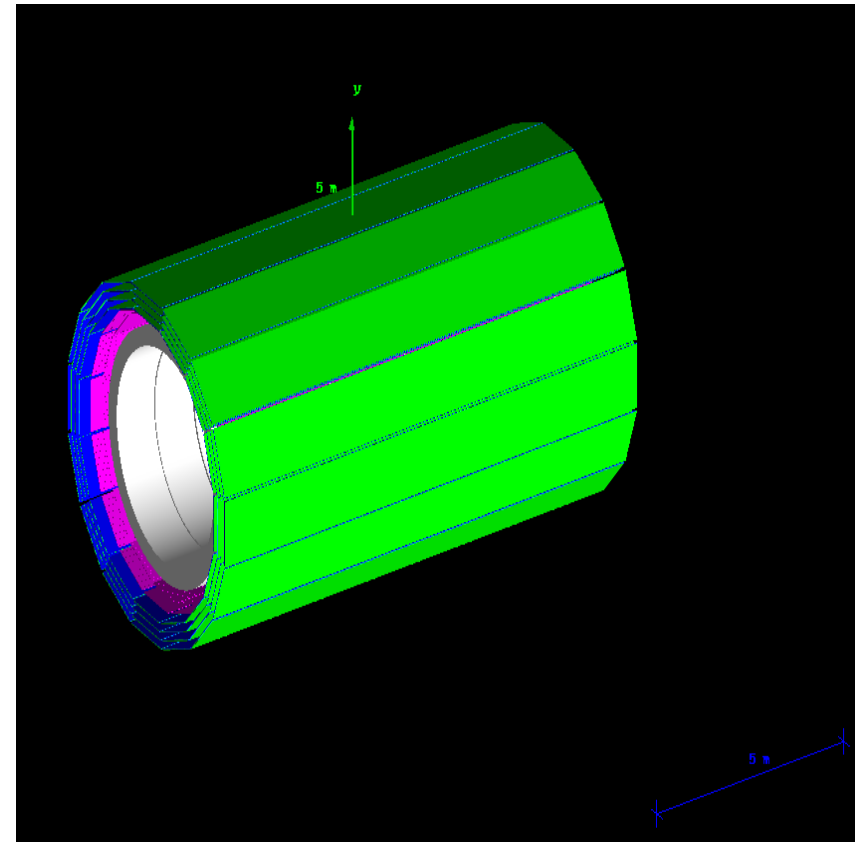
Modelling for MID with Geant4 -- Detector model

ALICE3 components (modelled so far)

- Absorber (Fe)
- Scintillators (2 layers, 16 sectors)
- MWPC (4 layers, 16 sectors)
- **Realistic magnetic field** (*thanks Jesus*)

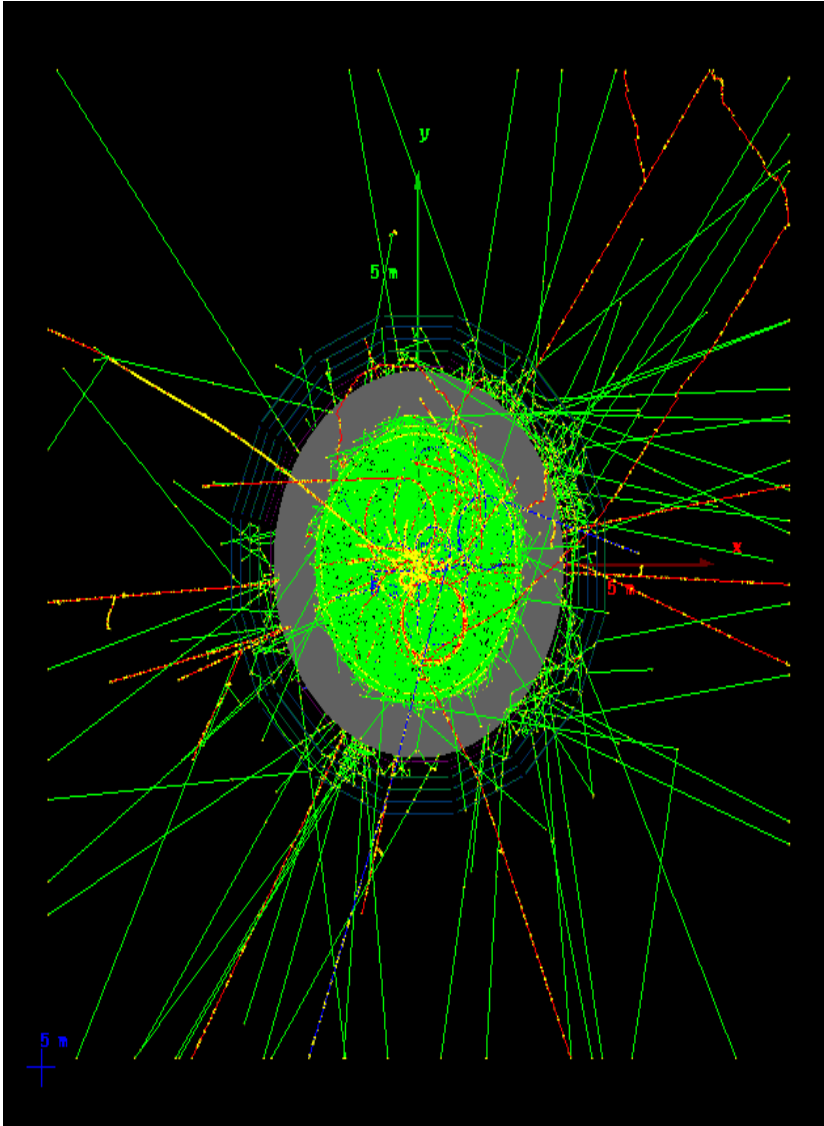
MWPC

- 16 sectors
- 4 layers
  - Innermost layer at $R = 305$ cm
  - 15 cm spacing
- Sensitive volume
  - 2 cm thick
  - gas: Ar+CO₂ (82:18)
  - Pads: 0.5 cm wide, z-direction
  - Wires: 0.8 cm spacing, perpendicular to z
- Walls:
  - FR4 (0.528 SiO₂ + 0.472 epoxy)
  - inner: 0.2 cm
  - outer: 0.1 cm

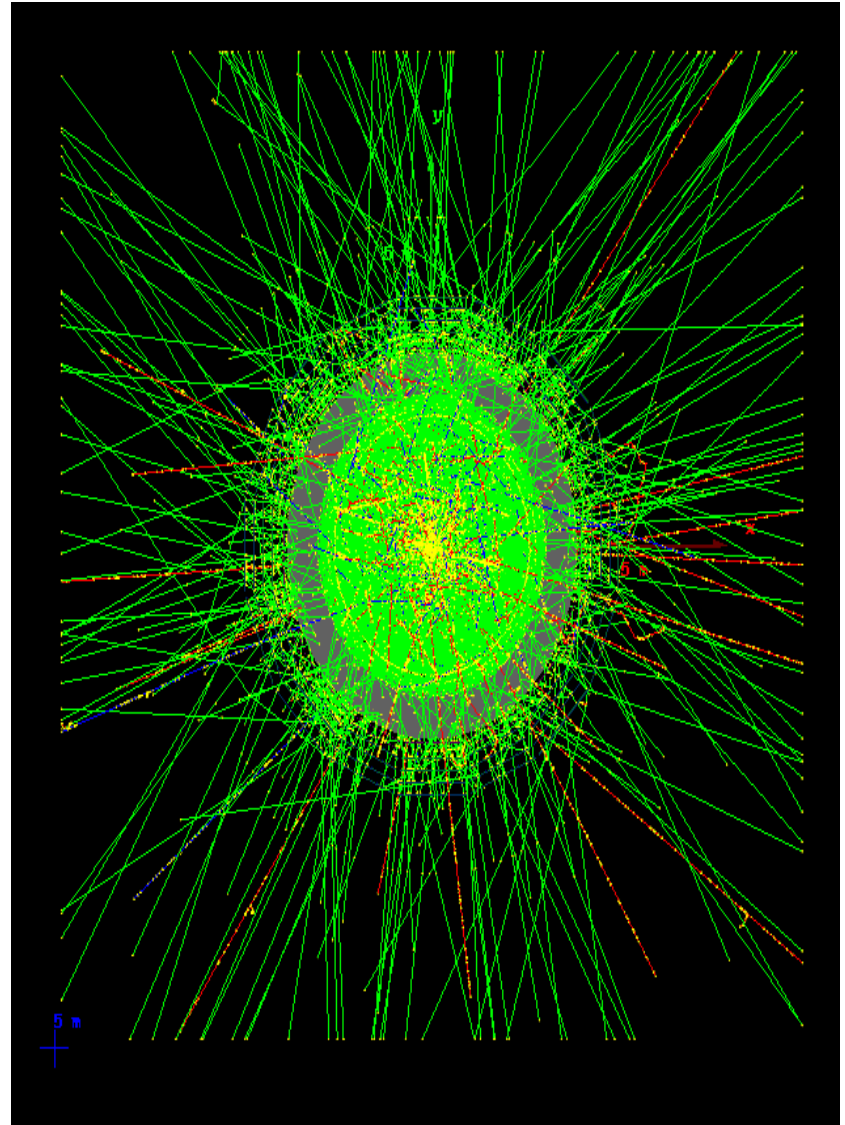

Realistic events

- PYTHIA8 pp 14 TeV
  - 10 muons embedded

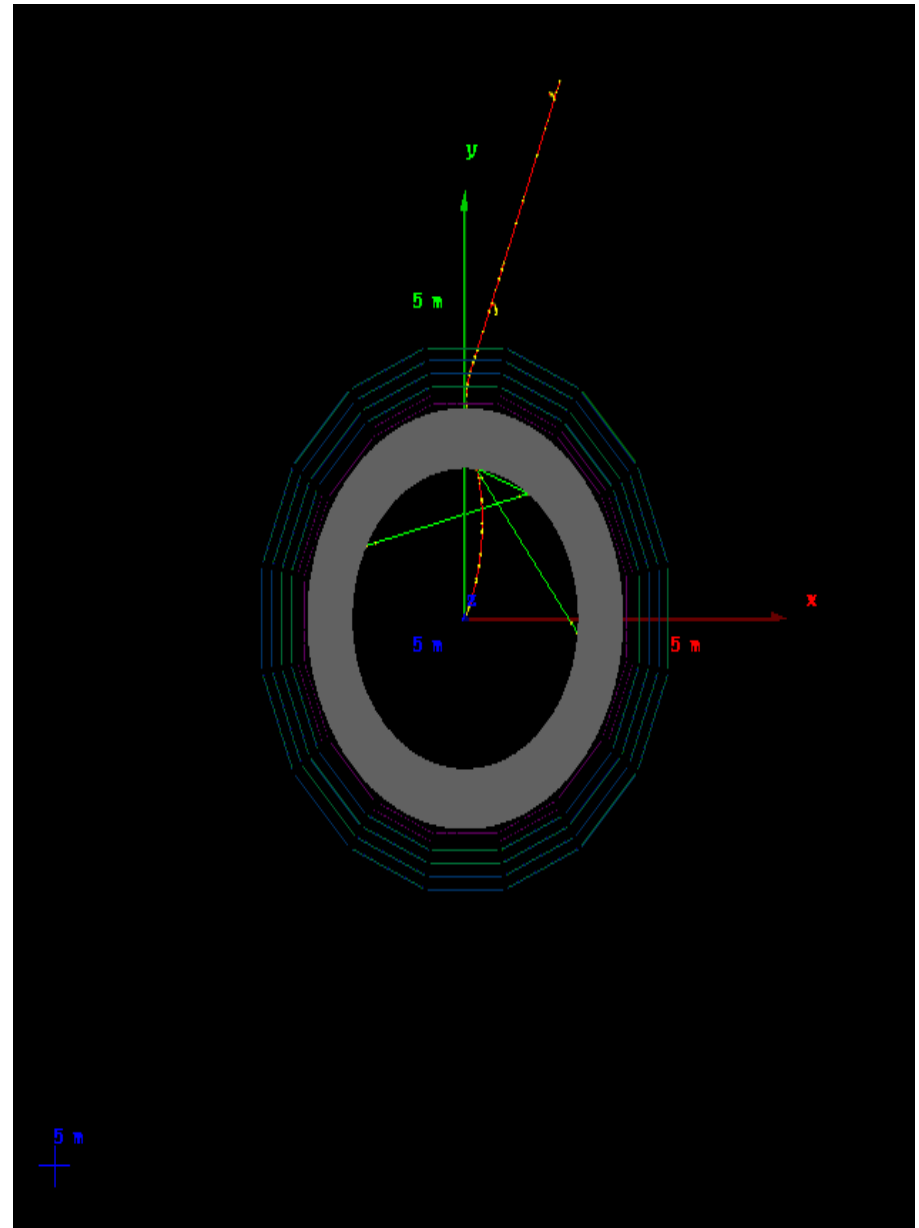
- PYTHIA8/Angantyr Pb-Pb 5.02 TeV
  - 10 muons embedded

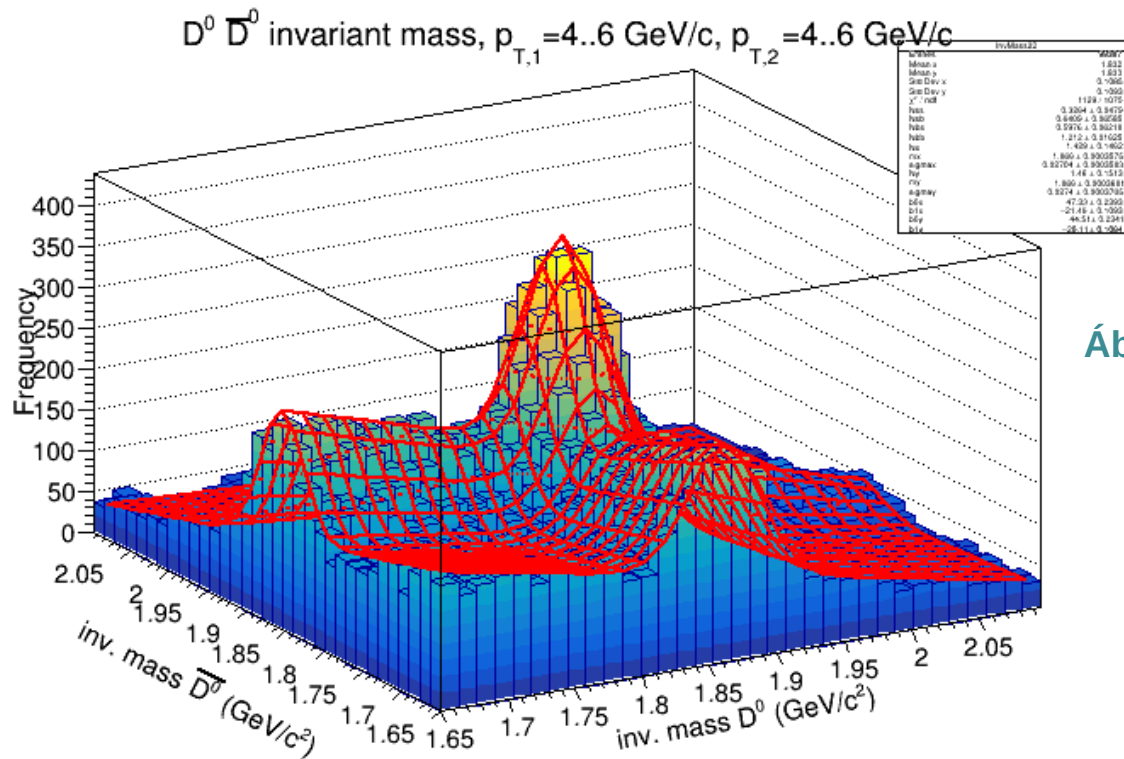
Single particle response

Particle Gun

- Goal
- Take a step back
- Focus on single muons
- Understand response in details
- => Muon detection vs. pion contamination

- Method
- Shoot many (10000) times with the same momentum
- Compute expected muon response
- Compare muon and pion response
- Single-particle efficiencies

- Potential
- Optimize layers
- Evaluate effect of granularity

ALICE 3

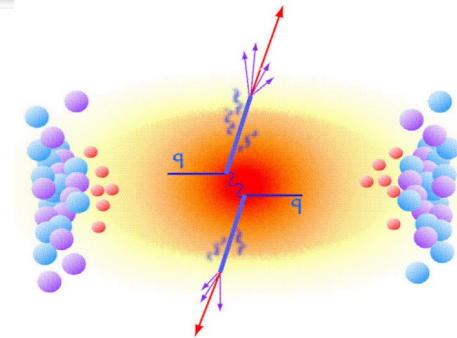

Ábra: Frajna Eszter

- D^0 és anti- D^0 korrelációi
- ALICE3 : Mérhető pp és A-A ütközésben is
  - pp: jet-fragmentáció, gluonhasadás
  - A-A: jetek módosulása, kölcsönhatás a QGP-val

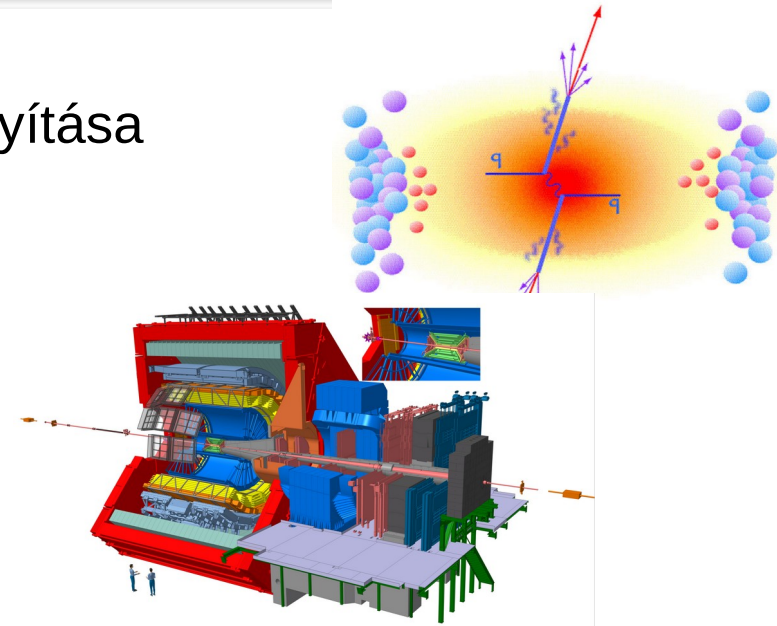
A nehéz kvarkok korszaka

- RHIC, SPS, LHC-1 (2000-2012)
  - a Kvark-gluon plazma létének bebizonyítása
  - alapvető tulajdonságainak megértése

A nehéz kvarkok korszaka

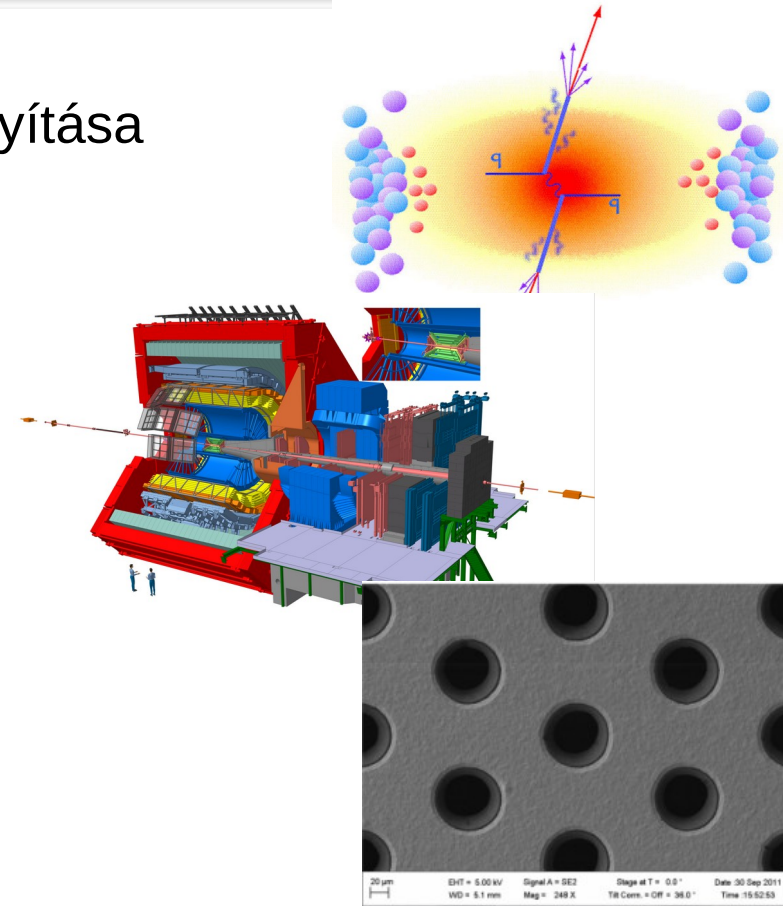
- RHIC, SPS, LHC-1 (2000-2012)
  - a Kvark-gluon plazma létének bebizonyítása
  - alapvető tulajdonságainak megértése
- LHC-2, RHIC BES-II (2010-2020)
  - Magasabb energia, ütközésszám
  - Precíziós könnyűkvark-mérések
  - Nehézkvark-mérések
  - Részletes jetszerkezeti vizsgálatok

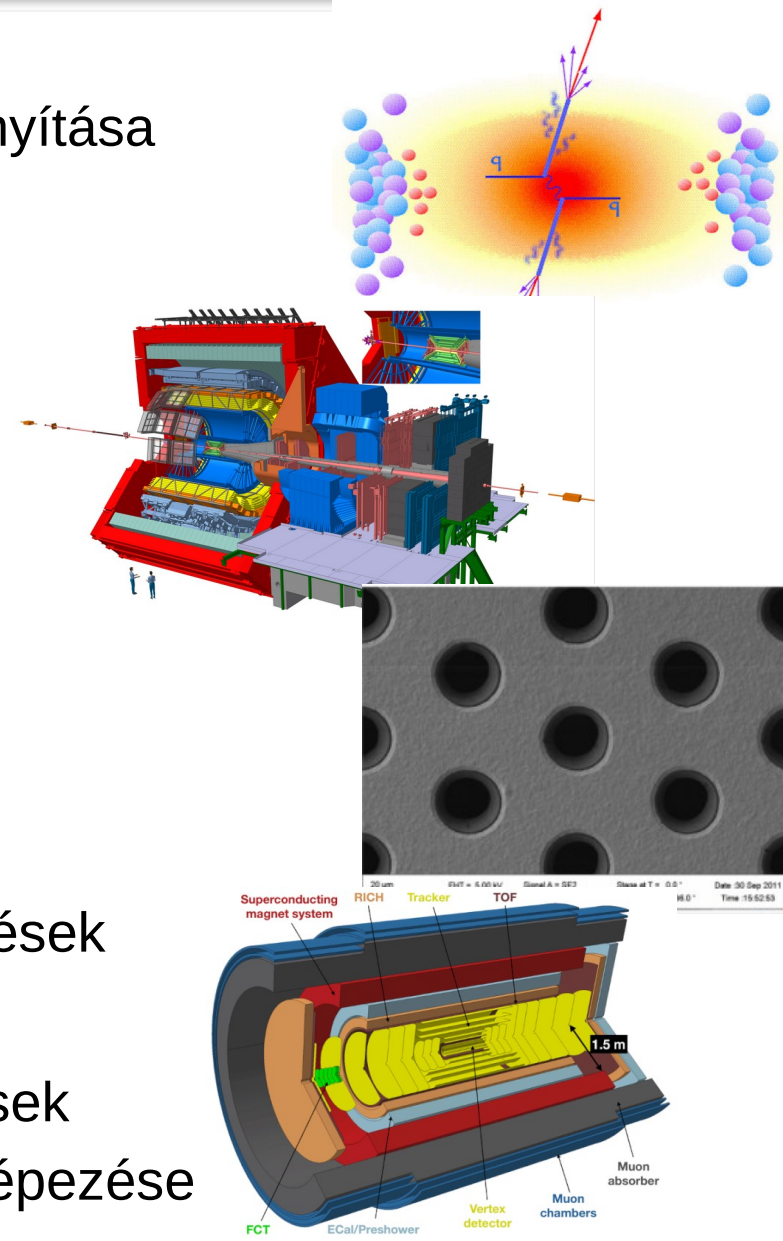
A nehéz kvarkok korszaka

- **RHIC, SPS, LHC-1 (2000-2012)**
  - a Kvark-gluon plazma létének bebizonyítása
  - alapvető tulajdonságainak megértése
- **LHC-2, RHIC BES-II (2010-2020)**
  - Magasabb energia, ütközésszám
  - Precíziós könnyűkvark-mérések
  - Nehézkvark-mérések
  - Részletes jetszerkezeti vizsgálatok
- **LHC-3 (2022-)**
  - Tovább növelt ütközésszám
  - TPC, ITS, DAQ fejlesztése
  - Precíziós beauty és jetszerkezet-mérések

A nehéz kvarkok korszaka

- **RHIC, SPS, LHC-1 (2000-2012)**
  - a Kvark-Gluon plazma létének bebizonyítása
  - alapvető tulajdonságainak megértése
- **LHC-2, RHIC BES-II (2010-2020)**
  - Magasabb energia, ütközésszám
  - Precíziós könnyűkvark-mérések
  - Nehézkvark-mérések
  - Részletes jetszerkezeti vizsgálatok
- **LHC-3 (2022-)**
  - Tovább növelt ütközésszám
  - TPC, ITS, DAQ fejlesztése
  - Precíziós beauty és jetszerkezet-mérések
- **ALICE-3 (~ 2030+)**
  - Magasan differenciált precíziós mérések
  - Nehézion-ütközések részletes feltérképezése

Az ALICE-Budapest csoport

Analízis

Wigner FK Hadronfizika

<http://hadronphysics.wigner.hu>

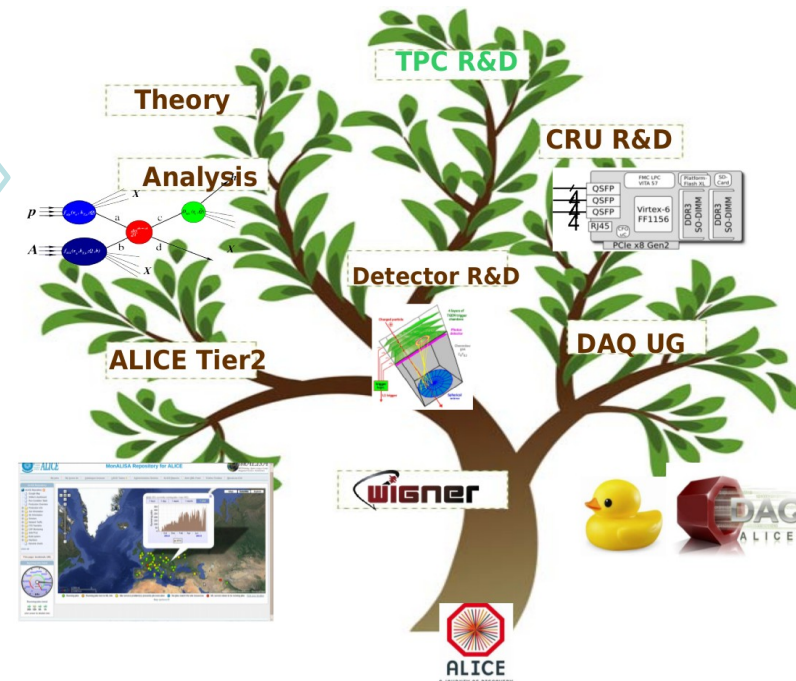
Kísérlet & fenomenológia

- Nehéz kvarkok: jetszerkezet, korrelációk, mezonok és barionok fragmentációja
- Kis ütköző rendszerek: QCD kemény-lágy átmeneti tartománya, QCD kis cseppjei, háttéresemény
- Nagy impulzusú részecskekeltés

Tagjaink

- Vértesi Róbert
- Varga-Kőfaragó Mónika
- Aditya Nath Mishra
- Bencédi Gyula
- Gyulai László
- Varga Zoltán
- Frajna Eszter
- Sudár Ákos
- Horváth Anikó
- Futó Endre
- Misák Anett

<http://alice.kfki.hu>

G.G. Barnaföldi: Wigner ALICE Group

kapcsolat:
Barnaföldi Gergely Gábor
Lévai Péter
Vértesi Róbert

Az ALICE-Budapest csoport

Analízis

Wigner FK Hadronfizika

<http://hadronphysics.wigner.hu>

Kísérlet & fenomenológia

- Nehéz kvarkok: jetszerkezet, korrelációk, mezonok és barionok fragmentációja
- Kis ütköző rendszerek: QCD kemény-lágy átmeneti tartománya, QCD kis cseppjei, háttéresemény
- Nagy impulzusú részecskekeltés

Tagjaink

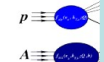
• Vértesi Róbert	• Sudár Ákos
• Varga-Kőfaragó Mónika	• Horváth Anikó
• Aditya Nath Mishra	• Futó Endre
• Bencédi Gyula	• Misák Anett
• Gyulai László	
• Varga Zoltán	
• Frajna Eszter	

<http://alice.kfki.hu>

Elmélet & Számítástechnika

Barnaföldi Gergely Gábor
Lévai Péter, Bíró Gábor,
A.N. Mishra, Sudár Á.

- ALICE Grid Tier 2, 500 CPU
- Analysis facility
- Phenomenology

Adatgyűjtő rendszer

Kiss Tivadar, Dávid Ernő

- CRU (folytonos kiolvasórendszer)

Detektorfejlesztés

Varga Dezső, Boldizsár László,
Hamar Gergő, Gera Ádám

- Gázdetektorok: TPC fejlesztése

Köszönöm a figyelmet!

Varga Zoltán, Vértesi Róbert

vertesi.robert@wigner.hu

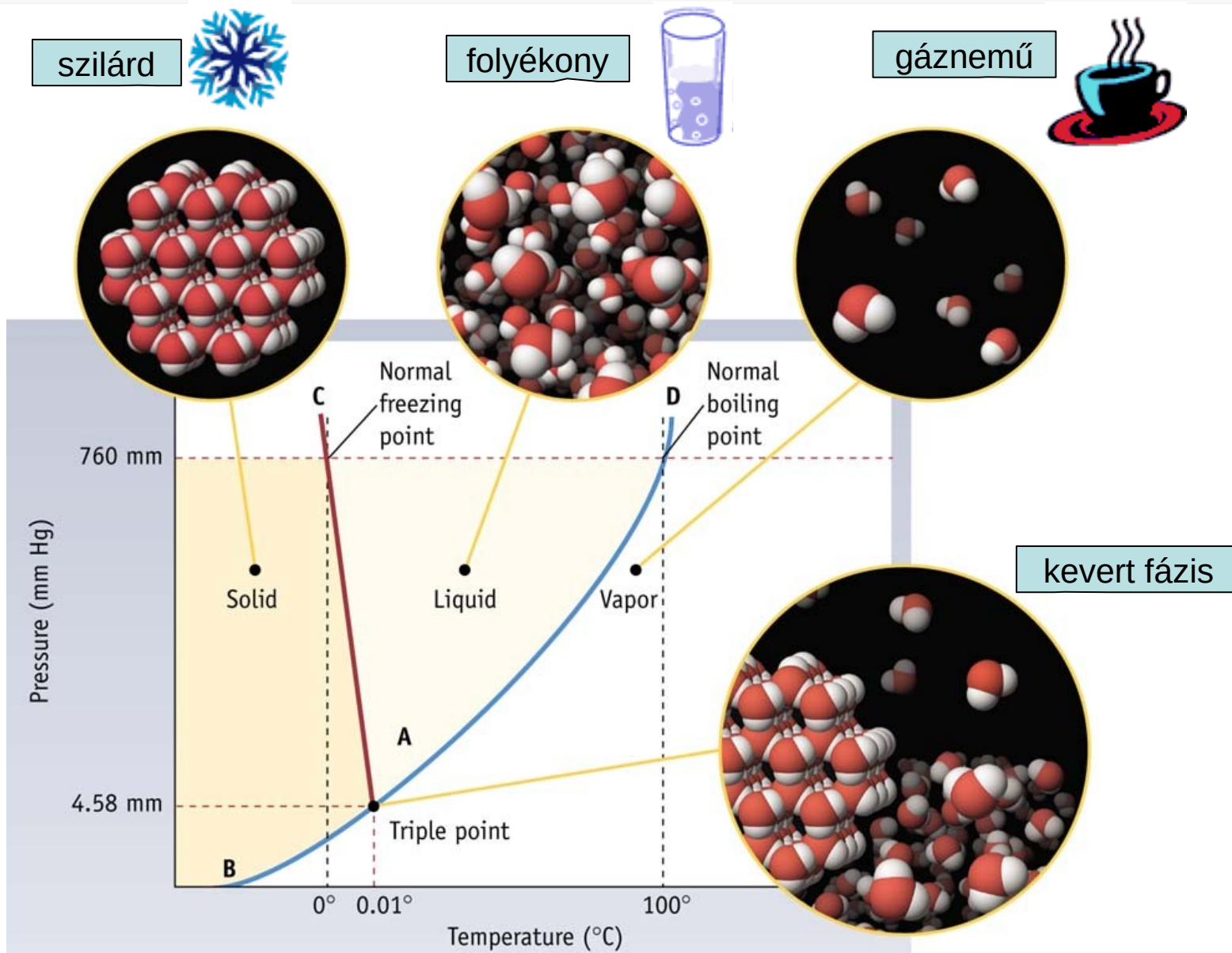
MTA Wigner Fizikai Kutatóközpont
Részecske- és Magfizikai Intézete

ALICE-Budapest csoport
<http://alice.wigner.hu>

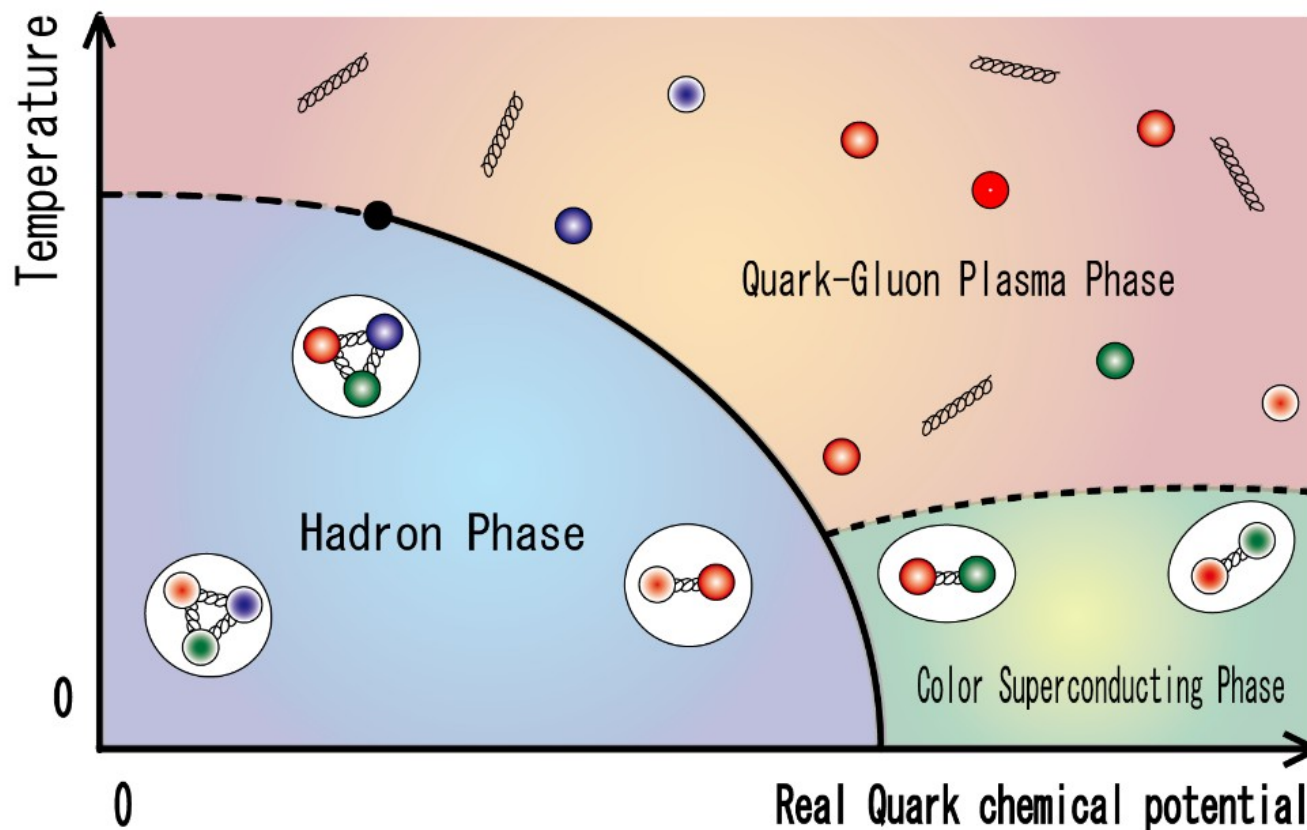

ALICE

A víz fázisdiagramja

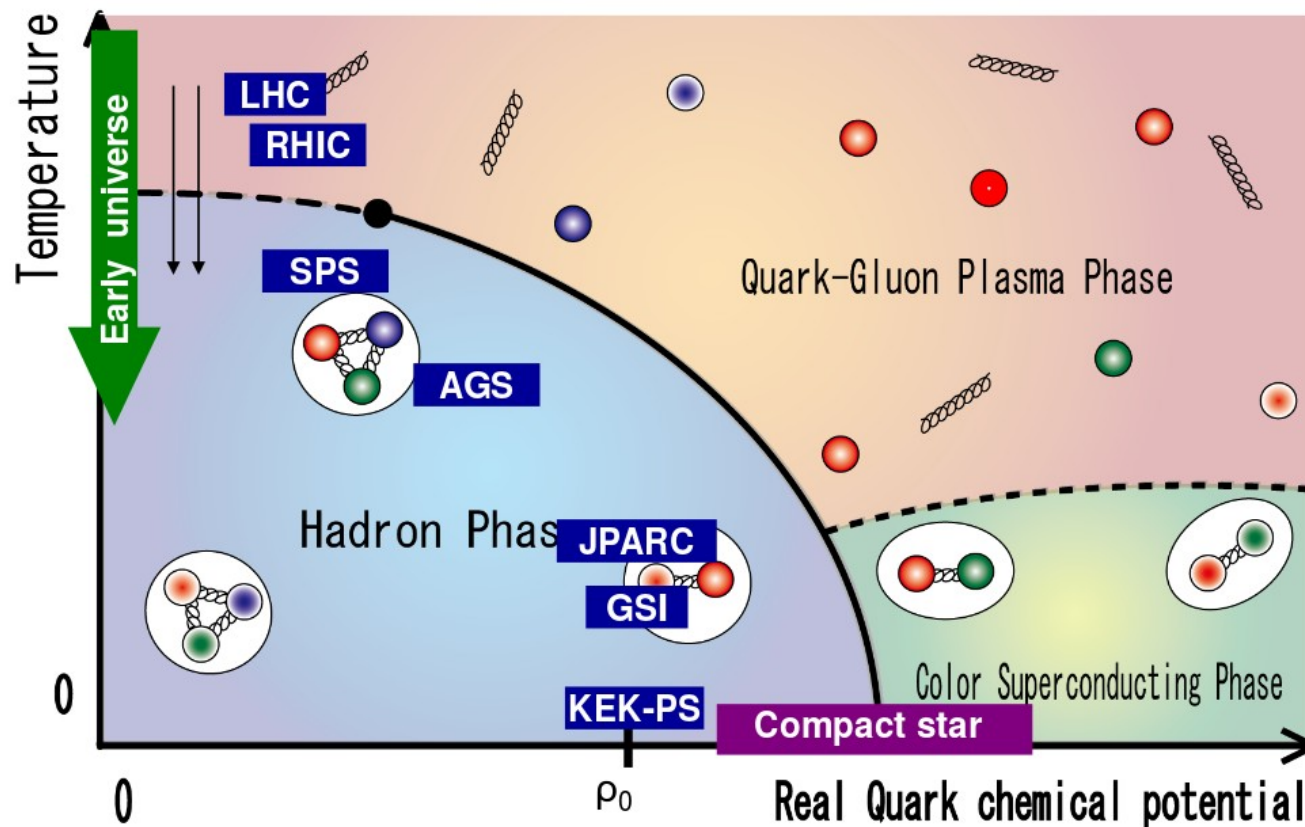

A QCD fázisdiagramja

- Cél: a QCD fázisainak feltérképezése, megértése

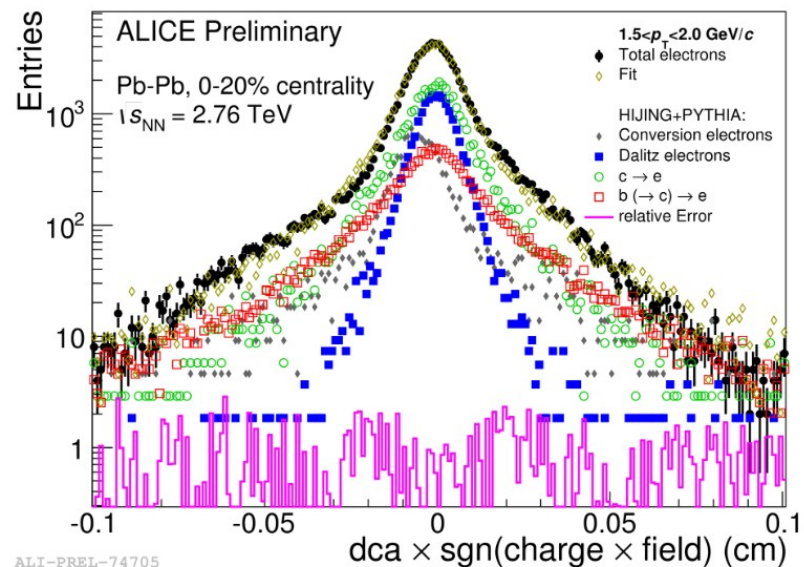
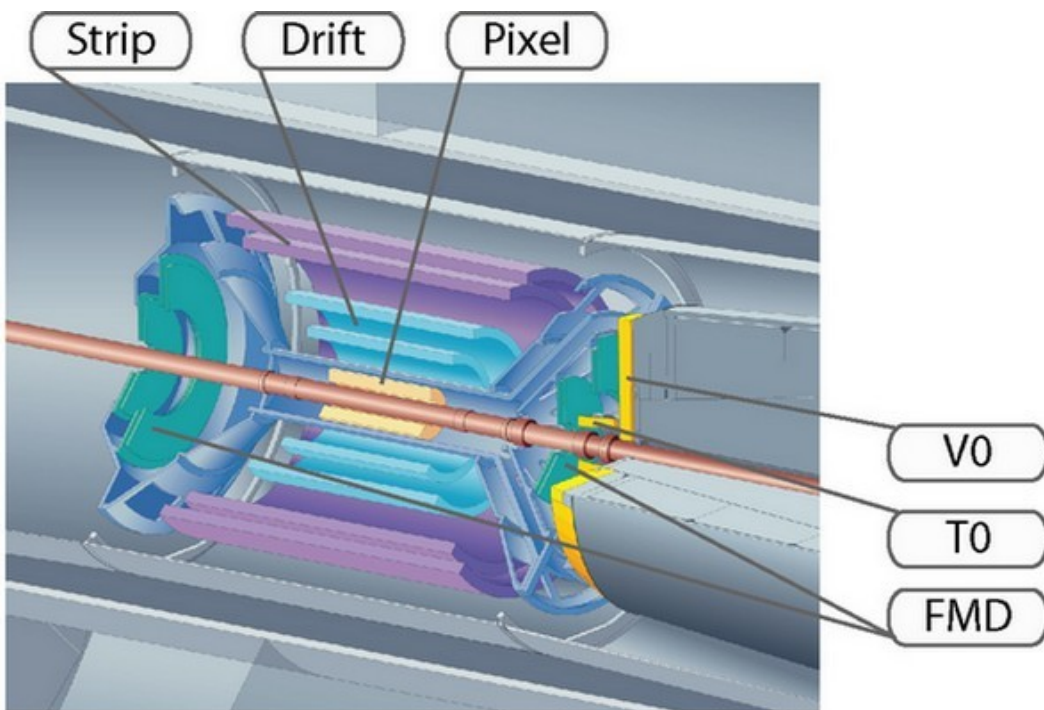
A QCD fázisdiagramja

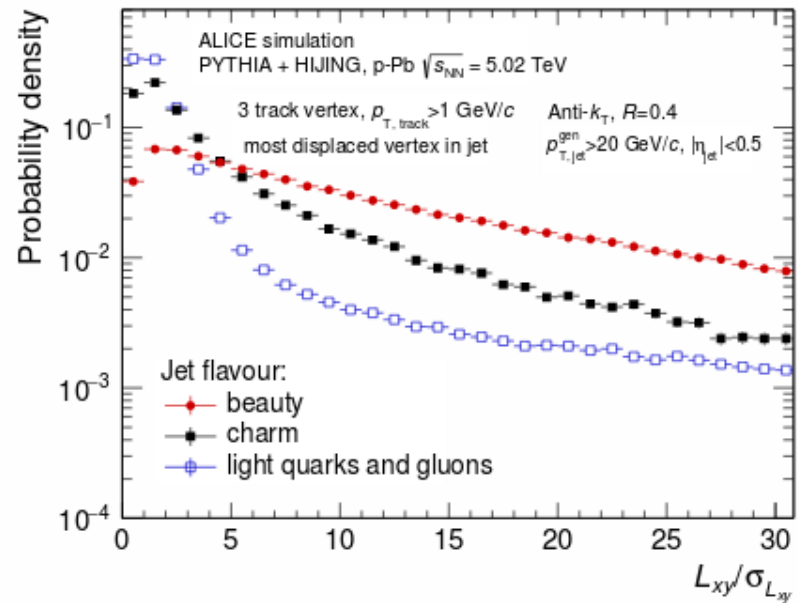
- Cél: a QCD fázisainak feltérképezése, megértése
  - A kvark-gluon plazma megismerése
  - Látjuk-e a fázisátalakulást? Milyen a jellege?
  - Van-e kritikus pont?

Másodlagos vertex keresése

ALI-PREL-74705

ALI-SIMUL-95610

Maganyag-módosulás - RHIC

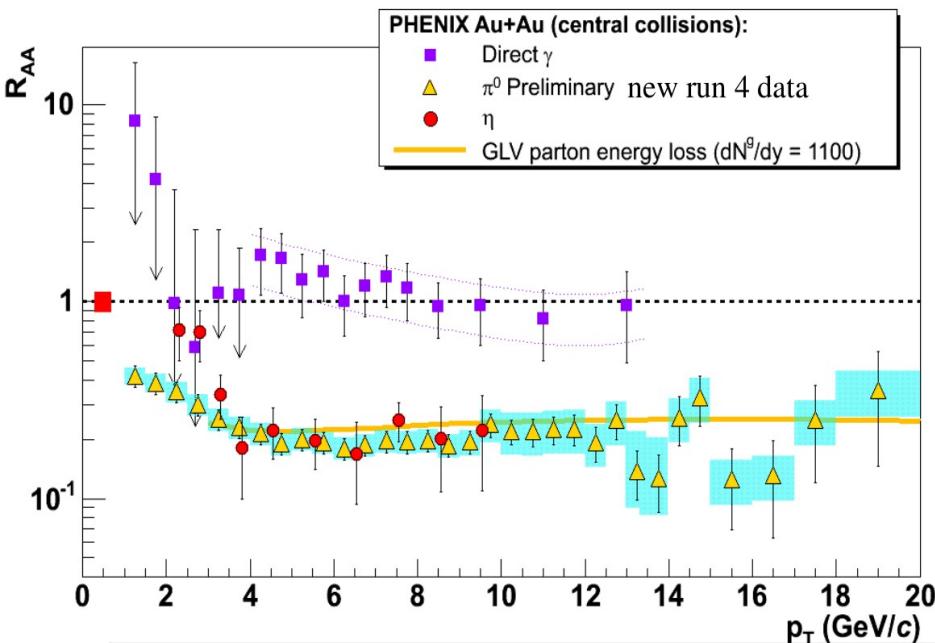
- A+A hozam összevetése a p-p ütközésekével
- $R_{AA} = 1$: a maganyagnak nincs hatása
- $R_{AA} < 1$: impulzusvesztés a maganyagban

$$R_{AA} = \frac{1}{\langle N_{coll} \rangle} \frac{dN/dy^{AuAu}}{dN/dy^{pp}}$$

Hozam nehézion-
ütközésekben

Elemi nukleon-nukleon
ütközések száma
nehézion-
reakcióban

Hozam p-p
ütközésekben

BNL RHIC R_{AA} mérések NPA 757 (2005)

Gyulassy-Lévai-Vitev modell NPB 571 (2000)

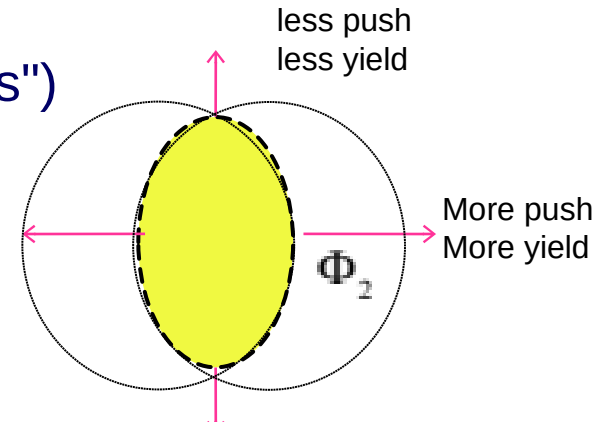
- Könnyű hadronok kb. azonos mértékben nyomódnak el ($R_{AA}^h \sim 0.2$)
- Foton-elnyomódás nem tapasztalható ($R_{AA}^\gamma \sim 1$)
  - A csak EM kölcsönható részecske számára a közeg átlátszó

Az erősen kölcsönható QGP első meggyőző bizonyítéka

Azimutális anizotrópia

- Impulzus-eloszlás ellipticitása ("elliptikus folyás")

$$\frac{dN}{d\phi} \approx 2v_2 \cos(\phi - \Phi_1)$$

- Rendkívül erős kollektivitás!

=> Erősen csatolt QGP

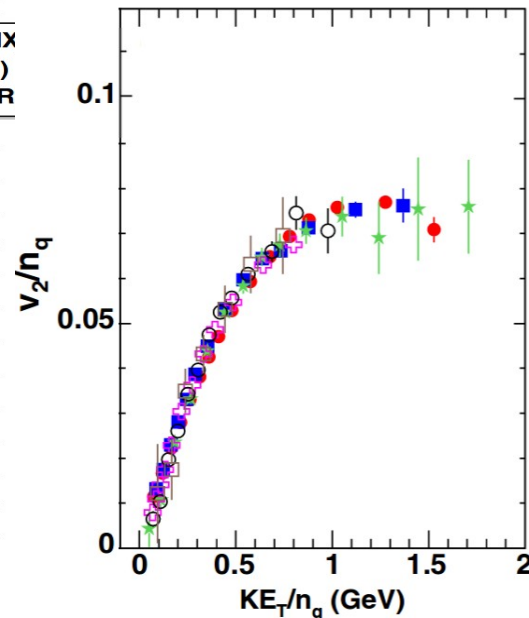
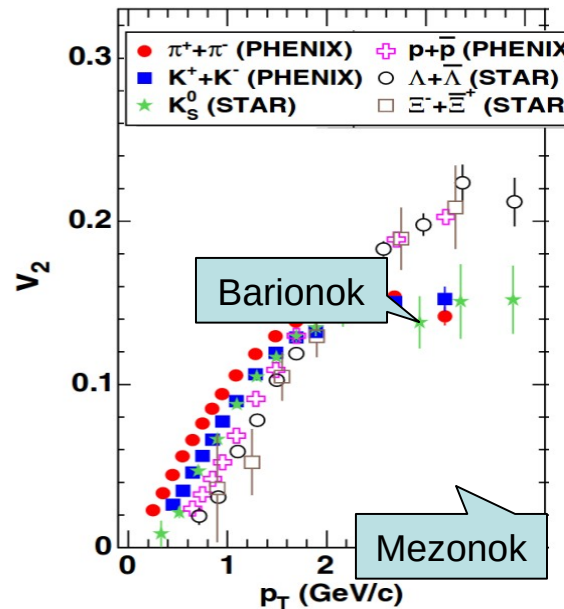
- Hidrodinamikai modellek jól leírják
- Viszkozitása rendkívül kicsi
=> "Tökéletes" folyadék

Aszimptotikus szabadság?

- Konstituens kvarkok számával való skálázás

=> Szabadsági fokok: $k_{\text{val}} \kappa_{\text{UK}}$

- Megj.: LHC-energiákon a skálázás nem tökéletes

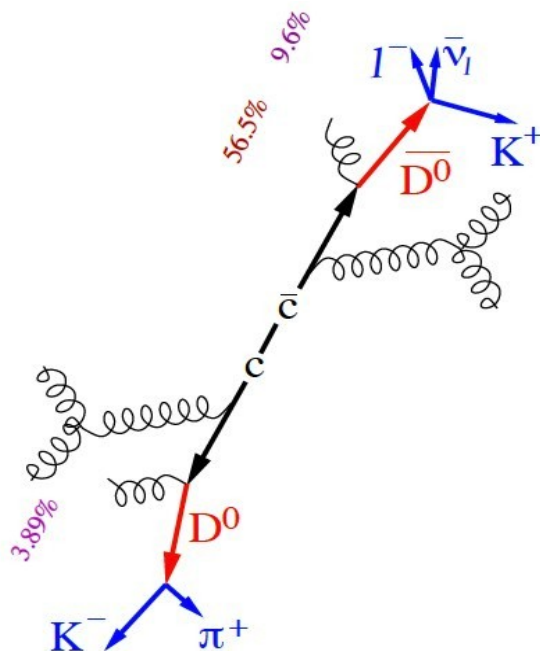

A nehéz kvarkok észlelése

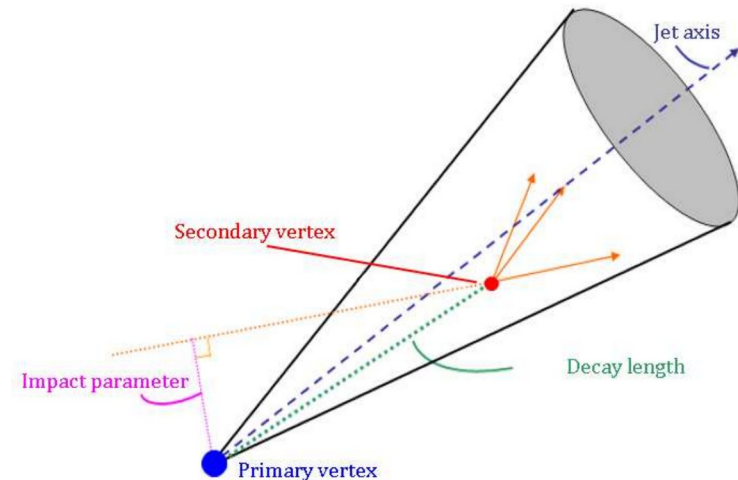
- Kvarkbezárás: **c** és **b** közvetett kimutatás lehetséges csak
- Hadronizáció során mezonokká (**D**, **B**) alakul

- Kimutatás:

bojlástermékek azonosítása

a bojlás helyének visszakövetése
(másodlagos vertex rekonstrukciója)

Élettartamok: $c\tau(D) \sim 100\text{-}300 \mu\text{m}$

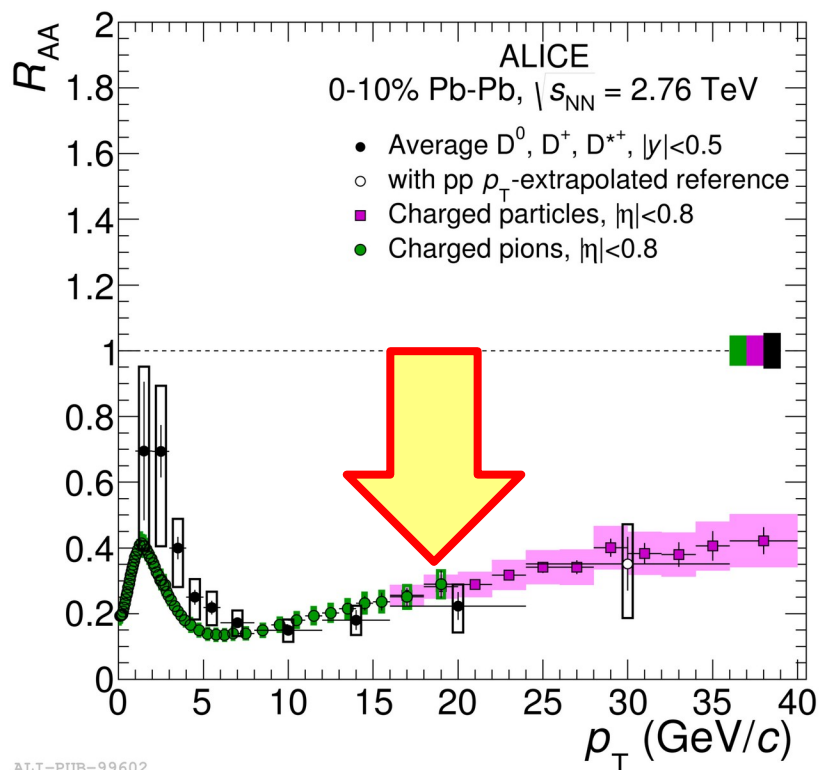
$c\tau(B) \sim 400\text{-}500 \mu\text{m}$

Másodlagos vertex felbontás: $< 100 \mu\text{m}$

D-mezonok nukleáris módosulása

- Pb-Pb hozam összevetése a p-p ütközésekével
- $R_{AA} = 1$: a maganyagnak nincs hatása
- $R_{AA} < 1$: impulzusvesztés a maganyagban

A nehéz kvarkra hat a forró maganyag!

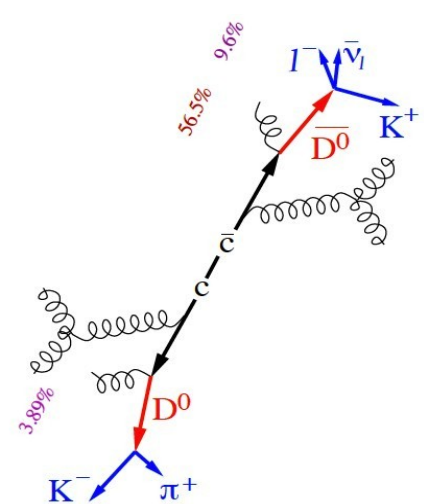
ALI-PUB-99602

$$R_{AA}(p_T) = \frac{1}{\langle N_{coll} \rangle} \frac{dN_{AA}/dp_T}{dN_{pp}/dp_T}$$

Hozam nehézion-
ütközésekben

Elemi nukleon-nukleon
ütközések száma
nehézion- reakcióban

Hozam p-p
ütközésekben

D-mezonok nukleáris módosulása

- Pb-Pb hozam összevetése a p-p ütközésekével
- $R_{AA} = 1$: a maganyagnak nincs hatása
- $R_{AA} < 1$: impulzusvesztés a maganyagban

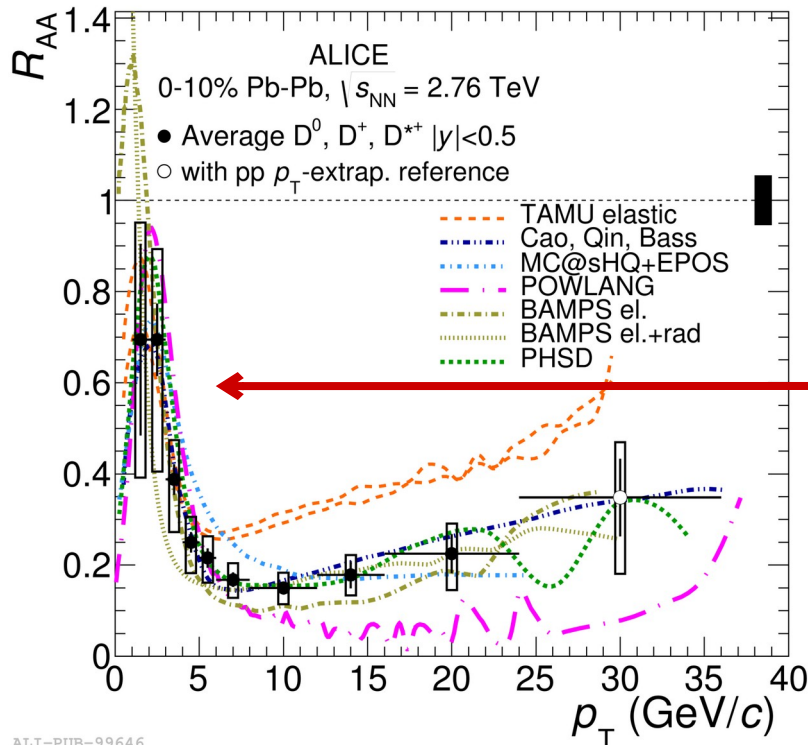
Hozam nehézion-
ütközésekben

$$R_{AA}(p_T) = \frac{1}{\langle N_{coll} \rangle} \frac{dN_{AA}/dp_T}{dN_{pp}/dp_T}$$

Elemi nukleon-nukleon
ütközések száma
nehézion- reakcióban

Hozam p-p
ütközésekben

A nehéz kvarkra hat a forró maganyag!

- **Összevetés modellekkel:**
  - **Transzportjellemzők**
  - **Kollektív dinamika**
  - **Termikus jellemzők**
  - **Energiaveszteség**
  - **Hadronképződés**

D-mezonok nukleáris módosulása

- Pb-Pb hozam összevetése a p-p ütközésekével
- $R_{AA} = 1$: a maganyagnak nincs hatása
- $R_{AA} < 1$: impulzusvesztés a maganyagban

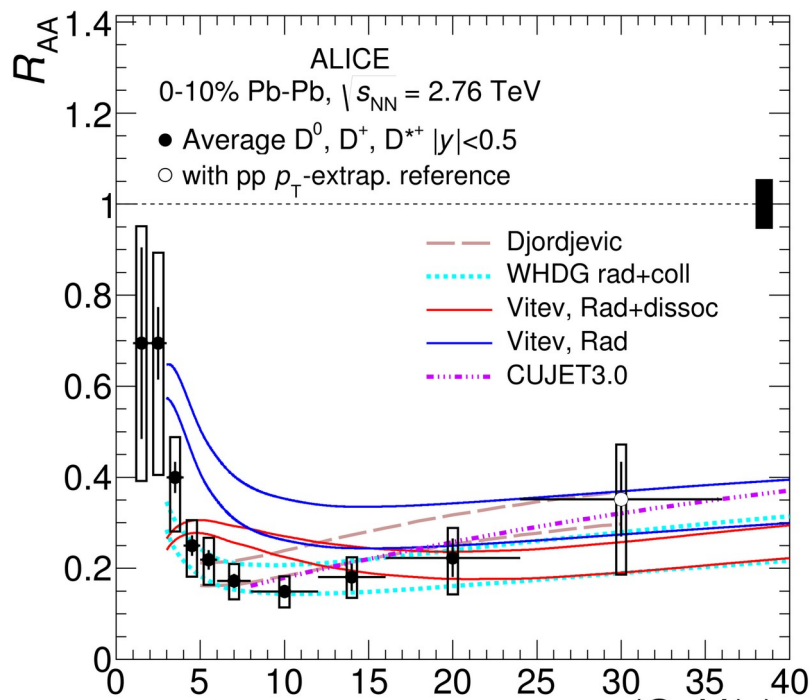
Hozam nehézion-
ütközésekben

$$R_{AA}(p_T) = \frac{1}{\langle N_{coll} \rangle} \frac{dN_{AA}/dp_T}{dN_{pp}/dp_T}$$

Elemi nukleon-nukleon
ütközések száma
nehézion- reakcióban

Hozam p-p
ütközésekben

A nehéz kvarkra hat a forró maganyag!

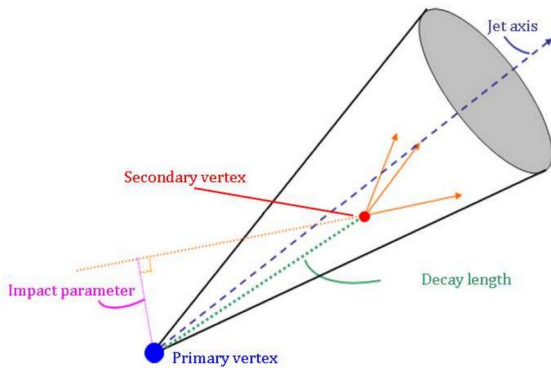
Összevetés modellekkel:

- **Transzportjellemzők**
- **Kollektív dinamika**
- **Termikus jellemzők**
- **Energiaveszteség**
- **Hadronképződés**

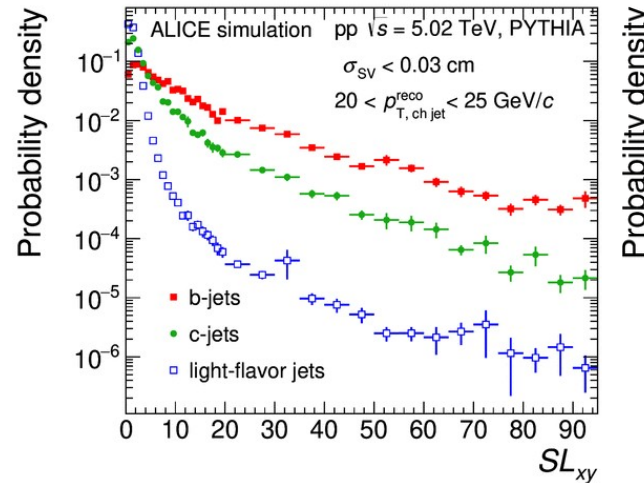
Megszorítások az erős kölcsönhatás jellemzőire

b-jetek mérése

- Nehéz-kvarkot tartalmazó jetek azonosítása a **másodlagos vertex** keresésével

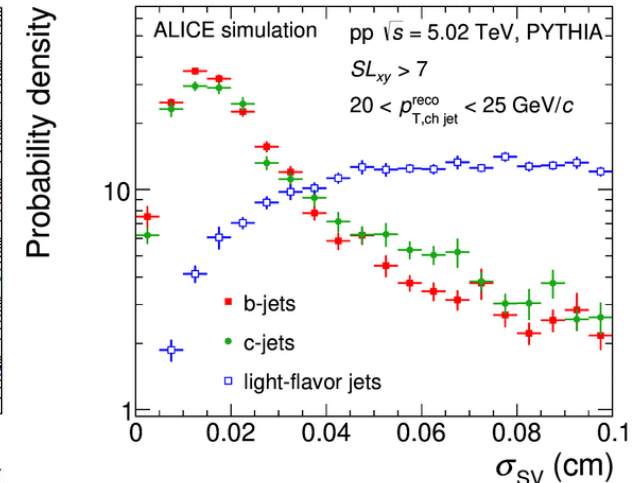

elhelyezkedés

I-PUB-497693

diszperzió

-PUB-497698

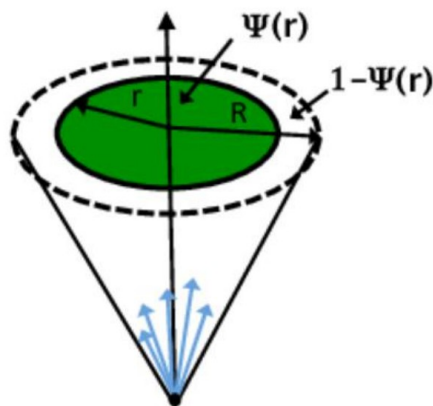
- **b-jetek**
- **c-jetek**
- **könnyűkvark-jetek**

- Az ALICE széles impulzus-tartományban képes a b-jeteket elkülöníteni

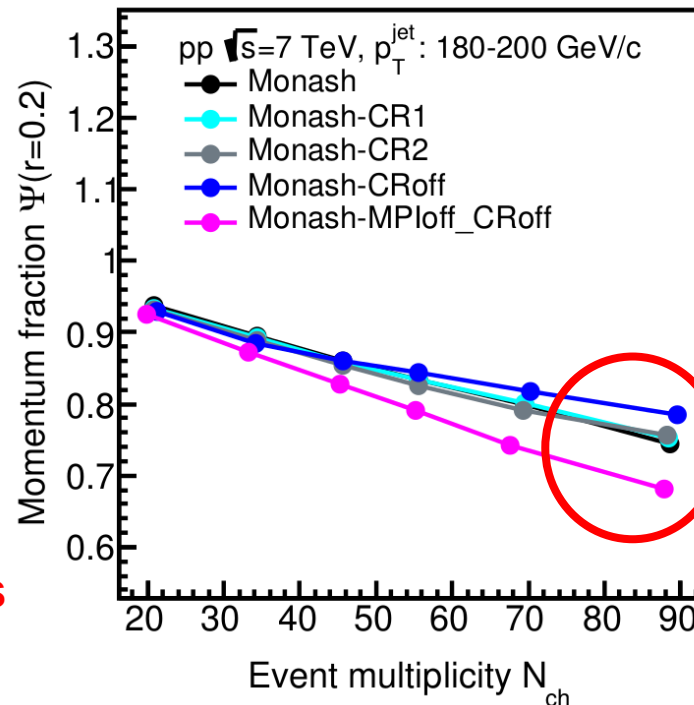

Jetek módosulása p+p-ben

- Szimulációk arra utalnak, hogy módosulhat a jetek szerkezete nagy multiplicitású p+p ütközésekben is
- Ezt a sokparton-kölcsönhatások (MPI) okozzák

p+p
kis multiplicitás

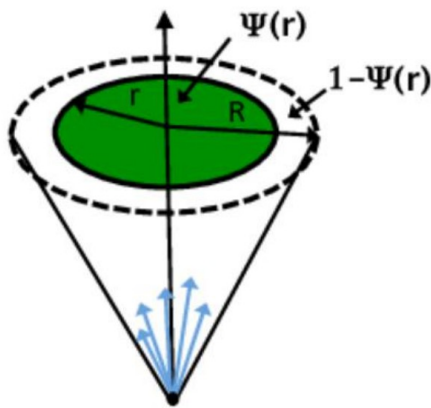

<- van MPI
<- nincs MPI

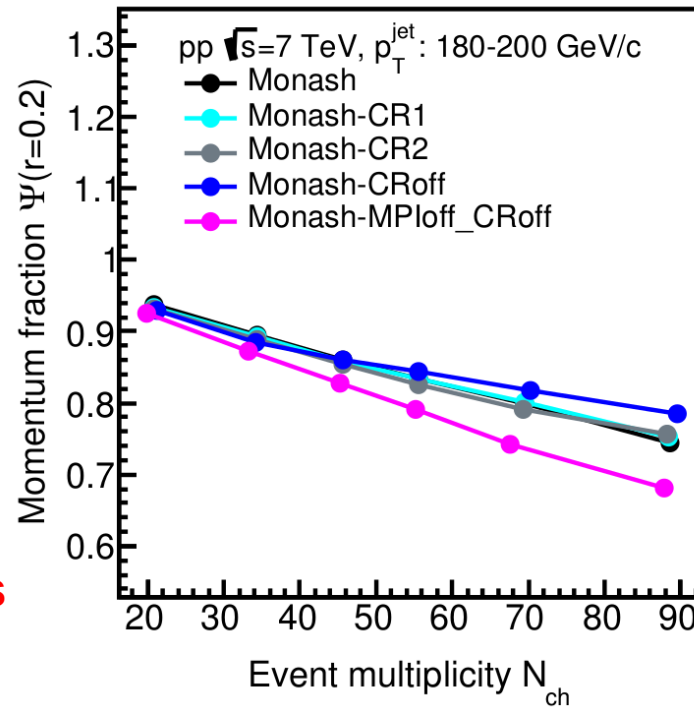
p+p
nagy multiplicitás

Jetek módosulása p+p-ben

- Szimulációk arra utalnak, hogy módosulhat a jetek szerkezete nagy multiplicitású p+p ütközésekben is
- Ezt a sokparton-kölcsönhatások (MPI) okozzák

p+p
kis multiplicitás

<- van MPI
<- nincs MPI

p+p
nagy multiplicitás

Mit mutat majd a kísérlet?